

B. c. 469.

1), 3) = 4) Lipnits

mit 2) = 5)

2
IANI GVLIELMI
ADVERSVS
C. SIGONIVM
ASSERTIO;

*Non esse aut M. Tullij, aut satis dignam M. Tullio,
eam qua illius nomine vendideretur
Consolationem.*

AD V. CL. PETRVM
DELBENIVM.

M. Tullij nonnulla obiter explicantur
aut emendantur.

LVTETIÆ,

Apud ÆGINIVM BEYSIVM, sub insigni
albi Lilij, via Iacobæa.

clō. lo. xxciij.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

IANI GVLIELMII

ADVERSVS CAR. SI-

GONIVM AS-

SERTIO;

*Non esse aut M. Tullij, aut satis dignam M. Tullio,
eandem qua illius nomine vendidetur Consolationem.*

AD V. CL. PETRVM

DEL-BENIVM.

VIDE quanti sit apud
me summa virtus tua,
& singularis humani-
tas, Petre Del-beni, vir
præstantissime, & omnibus cum
ingenij, tum animi muneribus
cumulate. quod præsentì tibi &
serio cohortanti propemodum
pernegaram, certe valde recusa-
ram; id ne absenti & tacito fortas-
se conuicio flagitanti diutius de-

A ij

berem, peruicit pudor meus, & excitata amore illo amabilissimo tuo mutua beniuolentia. Meministi enim profecto, cum tu nuper domi tuæ iudicij mei peteres indicationem de Consolatione, quæ, vulgo non ita pridem obiecta, M. Ciceronis esse diceretur; neque contentus esses eo, quod ostendebam coram; quin litterarum præterea testimonium, & tamquam consignationem sententiæ requireres; ab ea me omnino cogitatione vehementer refugere, & multum diuque aduersus animi tui sententiam tergiuersari. Nam & occupato mihi curis maioribus, quarum particula quædam tibi non obscura esset, huc descendere nec vacare, nec libère sane, aiebam: & tunc cum maxime Auaricum Biturigum, Iacobi

Cuiacij omnium omnis memoria iurisconsultorum longe principis audiendi causa, iter adornare. accedebat huc, quod mihi omnis opera superuacanea fore videretur, quam positurus essem in cōfutatione eius libelli, quem nemo paullo humanior Cicero-
ne satis dignum ab ipso statim oru existimauisset: vulgus tantum more sibi suo, nouitate ipsa rei commendatum, cupide & sitienter arripuisset: imperitis autē medicinam fieri non ratione, cuius lumē reformidarent, sed tempore, quo calor ille cupiditatis sensim tepescere soleret, ac denique refrigerari. Hīc tu me perculisti (fateor) incredibili nuncio, & cui, nisi abs te, Del-beni, fides mihi vix fieri solo verborum testimonio potuisset. Carolum enim Si-

A iij

gonium narrabas, summum virum, & vestræ Italiæ in omni genere politæ & elegantis doctrinæ pæne principem, ita & varietate argumentorum tutari, & insigni quadam laude cumulare eâ, quæ mihi plebeculæ dumtaxat oblectamentum videretur, Consolationem; vt a nemine præterquam a Cicerone profectam, velle quidem omni ope nobis etiâ si possit, sibi certe persuasisse videatur. Quod mihi cum nouum & inopinatum plane accidisset, ita tum inter nos discessimus, vt & tu librum reciperes ad me missurum, simul ab amico quodam tuo, qui ea se lectiuncula delectaret, redderetur; & ego minus iam obstinate ac peruicaciter abnuerem morem gerere voluntati tuæ, & si quid esset ad quod dicendum

putarem, id notatum & pro captu
 meo refutatum ad te transmittere.
 Itaque acceptas nudius tertius
 eas Orationes duas, incitatus aliquot
 diecularum mora, pellegi magna sane
 cum auiditate, neque minori voluptate.
 Magnū enim ingenium, multam memoriam,
 summam dicendi copiam C. Sigonij
 libenter recognoui, notam mihi ex
 eruditissimis eius viri & vtilissimis
 rei Musicæ de omnium ferme gentium
 antiquitate commentarijs. sed, vt liberè
 confitear id quod sentio, tantam doctrinæ
 vim in tam inanes sententias incidisse,
 siue imprudentia, siue (quod magis
 arbitror, & quod de tam claro homine
 sentire magis par est) voluntate sua,
 vt in argumento infami ostentaret diuitias elo-

A iiij

quentia suæ; id vero non medio-
 criter dolebam. Sed vt de ipso il-
 lo opere; quod Consolationem
 M. Tullij esse, me, vt scis, acriter
 reclamāte, multi crediderunt ta-
 men, & etiam nunc credunt; quid
 mei iudicij sit, in initio vniuersim
 & breuiter exponam; neque in-
 docti hominis, neque indiligen-
 tis esse censeo: sed plane & philo-
 sophiæ, & vero Ciceronis in pri-
 mis studiosi; tamen si ingenio ne-
 que ad illam comprehēdendam,
 neque ad hunc exprimēdum, vel
 acuto satis, vel accommodato.
 Quod vincunt sententiæ interdū
 seueræ & graues, sæpius proculca-
 re & vulgares, nonnumquam & a
 se ipsæ & a sapiētia præceptis ab-
 horrentes; etiam verbis fere in-
 condite positæ elatæ: ita elucente
 inter omnia imitatione, vt in

pueriles ineptias persæpe prolatur. Neque non tamen existimare quis merito possit studium tam serij laboris probari potuisse eruditis hominibus, & per sese ad famam nonnullam peruenire, si imitationem præ se tulisset; & suo nomine in publicum prodire, nõ alieno Ciceronis maiorem copiis suis famam colligere voluisset: cuius tantum abest, vt similitudinem & tamquam imaginem viuam expresserit, vt & longissimo interuallo, & iniquissimis passibus vix vestigia satis recte ac conuenienter persequatur. ita habet ille quidem id quod captauit, vt legatur a pluribus; sed & illud, quod non captauit, vt in omnia diligentius anquiratur. Quam ob causam indignari, & moleste ferre non debet, si næui & maculæ

passim in omni corpore nudetur,
 & tanquam digito intento om-
 nibus indicentur. Mali enim mo-
 ris, peioris audacię, pessimi exem-
 pli in posteritatem est, optimo
 latinitatis auctori tot post sæcu-
 lis libros etiam si non pessimos, at
 certe ista maiestate diuini viri in-
 dignos, obrudere: & ad hęc frau-
 dem confirmandum magnę au-
 ctoritatis senes siue incautos im-
 pellere, siue inducere prudentes,
 qui quantum alios mouerint, ne-
 scio: me quidem certe ad creden-
 dum illicere non potuerunt; quia
 nihil cur a priore mea sententia
 desciscerę, attulerunt. Quid enim
 dicit vir omni eruditione, prudē-
 tia, eloquētia ornatissimus C. Si-
 gonius? Nam lubet iam pedeten-
 tim in controuersia ipsam ingre-
 di, & ad vnamquamque rationē

ponderandam singillatim accedere. recte an secus, tuū iudicium sit, Del-beni, qui & huius libelli ob varietatem rerum grauium atque vtilium perstudiosus es, & in ipſius Sigonij primis amatoribus: vel quia tanta eius in bonas litteras beneficia, vel quia nobiliffimæ & antiquiffimæ patriæ veſtræ Italiæ iam diu alter oculus & ſingulare ornamentum eſt. Neque vero hîc vllum ordinem nouum exſpectabis, præter eum quem eruditiffimus homo ſequitur: quem dum lego, vt quidque nō probauit animo meo, enotaui, & perſentaui, an labefactari poſſet, an ea eſſet diſertorum in omni re diuinitas, vt ne a veritate quidē ipſarum ſententiæ peruelli ſine pari verborū vbertate poſſint. Quid igitur ait Sigonius, cur hic liber a

Cicerone potius conscriptus, quā
 ab imitatore aliquo effectus exi-
 stimari debeat? præsertim cum
 multa suspicionum sint argumē-
 ta, & non nouam hanc consuetu-
 dinem videamus in M. Tullij no-
 men inuadendi, neque heri aut
 hodie natam, sed vel ipsius cōfes-
 sione iam inde a M. Quinctiliani
 & Annæi Senecæ temporibus vs-
 que ad hāc ætatem propagatam?
 aut si M. Fabius falli potuit falsa
 declamatiuñcula, re tam recenti,
 tali ipse ingenio, & tanto vsu di-
 cendi, nos tātō post tempore, ne-
 quaquam simili aut mentis acu-
 mine, aut doctrinæ magnitudi-
 ne, adumbrata quadam rerum &
 verborum imagine decipi non
 possumus? Non hercle, inquit
 Sigonius. *Nam illi in alio quodam
 sererum genere exercuerunt, quippe*

finxerūt orationes, id est, eas actiones complexi sunt, quas neque Cicero attigerat, & ipsi facile conijcere ex propinquitate saeculi poterant: atque omnino acta illa inseruerunt, in quibus etiam fallentes nulla umquam, si sibi constitissent, refelli hominum memoria valuissent. denique ea persequuti sunt, de quibus nemo ante loquutus erat, & quae, cum omnino nulla fuisset, liberam ad fingendum sine mendacij suspitione potestatem omnibus tribuebant. At vero qui consolationem Ciceronis effingendam hoc tempore sumserit, ne ille non solum difficile cum co certamen instituit, qui in hoc genere admirabili excelluisse ingenij gloria fertur, sed etiam ea tractabit, quae longe a sua memoria notitiāque remota sunt, & solida doctrinae monumenta restituet, in quibus nullam, ut ibi, res ipsa materiam ad comminiscendum

*suppeditabit, quod tota in varietate
 veterum dictorum factorumque posi-
 ta sint: quæ ex solis philosophorum at-
 que historicorum scriptis possunt hauri-
 ri: quæ quidē Cicero cognoscere facile
 potuit: huic vero ne in quiete quidem
 videre iam prorsus amissa licebit. de-
 mum ea persequetur, quorum multa
 veterum testimonia exstant, non so-
 lum eorum, qui ipsa studiose legerunt,
 sed ipsius etiam qui prodidit Ciceronis;
 quorum vnum si forte omiserit, conti-
 nuo falsi reus agetur. Hæc ille. in
 quibus primum hoc nouum mi-
 hi & admirabile occurrit, oratio-
 nes Ciceroni affingi falsas posse;
 doctrinas serias non posse: dein-
 de, quæ ille non attigerit, tractari
 fortasse similiter posse; quæ atti-
 gerit, etsi deperierint, inimitabi-
 lia esse. denique, ea quæ hominū
 memoriam fugiant, fraudi &*

mendacio patère; quæ tempus ip-
 sum & longa ætas funditus sustu-
 lit, iisdem malis obnoxia non es-
 se. Nam primum quid interest
 oratorium opus an philosophi-
 cum exprimas, cum utrobique
 rerum & verborum imitatio re-
 quiratur? Deinde quid ad caus-
 sam pertinet, numquam scribse-
 rit Cicero, an scriptum intercide-
 rit? etsi fama scripti permagna
 est. res enim certe quæ periit, &
 ex hominum notitia evanuit, in
 eadem condicione est, qua esset,
 si nullo umquam tempore fuisset.
 Præterea potuisse istos superio-
 res etiam falsa inserere, concedo.
 at num minus potuit is, qui
 hoc tempore Consolationem ef-
 finxit? non, inquit Sigonius. *nul-*
lam enim, ut ibi, res ipsa materiem
comminiscendi suppeditabit. illa vero

longe maximam. quid enim aut inueniri vberius, aut pertractari ornatus potest hoc genere, quo consolamur afflictos? An tu omnem philosophiam interisse putas, vt præcepta & sententiæ; aut omnem historiam, vt exēpla satis multa conquiri & expromi non possint? Historiam certe non putas, quem ego ob singularem antiquitatis & rerum gestarū scientiam historiam viuam appellare soleo. Quod si Crantoris, Theophrasti, Xenocrati in hoc genere desideramus amissa monumenta; at Platonis, Plutarchi, M. Tullij ipsius, Senecæ, aliorum sane multa versantur in manibus, quæ ad illorū etiam obstructos iam nobis & tenebris vetustatis interclusos fōtes tamquam manu ducunt. vnde depromere locos disputa-

putationis quid fuit negotij? Nā
 de fragmentis quod adiciis, sub-
 leuasti tu illum iam diu hoc metu
 tua diligentia. qua tamen ipsa
 quam prudenter vsus sit, videbi-
 mus, neque ita multo post. Nunc
 hoc te moneo, si pateris, quo-
 niam quidem neminem tanto
 interuallo temporum aufurum
 credis, aut falsam historiolum
 componere, aut philosopho cu-
 ius libri perierint non suam sen-
 tiam tribuere; caue omnium in-
 genia æstimes tuo, vir optime:
 qui qua es incredibili naturæ bo-
 nitate, certe non faceres. At sunt
 qui id flagitium nullum habeant,
 qui nostram credulitatem suam
 occasionem putent: quibus aures
 nostras dedere; quid aliud est,
 quam dignitatem litterarum, &
 scriptorum veterum integrita-

tem prodere? Desiderius quidem Erasmus, auctor ad hanc rem sane locuples, se puero narrat fuisse, qui cum M. Tullij recenter multa essent reperta, & magna eruditorum auiditate excepta, ludum & iocum facerent Ciceronis amatores paullo incautiores; cuiusmodi magna huius generis pars est. texere enim epistolas, aut oratiunculas conficere solitos, & recitare pro Ciceronianis. quæ cum illis admirabilia, diuina, singularia visa essent, & exscripta religiose, rem, ut esset, aperuisse, & stultam simplicitatem omnium irrisione pœnas dedisse. Ex hoc genere, quantum video, hic fuit declamator: qui collectis de vitæ humanæ miseriis, de morte, de diis immortalibus, de animorum immortalitate, de piorum præ-

miis plurimis hinc inde, sed ex ipso maxime M. Tullio locis, & iis in ordinem non incommodum digestis, etiam comprehensionibus sententiarum, & verborum collocationibus aliquot annorum labore conformatis, centones sibi non incommode & non infabre consuisse visus est: quibus si circumdedisset pulcerrimum oratorem, & nos eam sutelam pro veste lugubri amplecteremur, e latebris in medium profiliret, & sibilis irradientium theatra eruditorum compleret. quod quidem nescio an futurum sit, & diuulgata falsæ Cōsolationis per Europam fabula sese indicaturus tam præclari facinoris auctor: ut quam suo nomine numquam certe adsequutus esset famam, eam vel hoc diuturniorem spe-

B ij

ret, quod Ciceronem subtilissimo homini C. Sigonio visus sit, non solum adumbravisse; nam hoc tamen cum nonnullis ei commune fuisset; verum etiam multis partibus superavisse: quo certe ne ipse quidem, nisi impudentissimus sit, umquam adspiravit. Desinant ergo viri docti & acuti argumentum hoc modo concludere. Sententias quas aut ex Cicero-
ne aut ex aliis novimus omnes hîc videmus: de vitæ humanæ miseriis egisse se dicit in Consolatione; hic agit: alia multa, quæ facturum se filiae causa Attico scribit, hîc ait fecisse: omnia & argumenta & membra apte & concinne cohærent. Habeat igitur compositionis germanæ fidem. Quid enim horum est, quod imitator neque hebes neque in-

diligens non & potuerit præstare facile, & debuerit certe? Tamen si non ita accurate collegit omnia consolandi præcepta, ut non multa huc addi possint. quod apparebit, si cui Senecæ, Plutarchi, aliorum expendere vacabit. & id ipsum magnum sane momētum est, cur hic partus subditicius sit. nam ei nihil in suo genere vniquam simile fuisse ipse Cicero, optimus sui ipse operis existimator, indicat: & hoc vnum longe difficillimum fuit, secundum copiam & varietatem dictionis, adsequi imitatore: cetera, ut nihil eorum omitteret quæ apud Ciceronem aut Lactantium dicta sunt de Consolatione, facilia, ut etiam illud, ut non incommode cohererent partes, & omnia plana perspicuaque essent. quod mihi frau-

B iij

dis vel maximam suspicionem mouit. Multo enim maior fides facta esset, si lacunis & maculis oblitus prodiisset, & situm illum cariemq. tantæ vetustatis hiatus partium & multarum cicatricum recentibus vestigiis præ se ferret. quod in ipsis illis diuinis monumentis quibus redintegrandis tot viri eruditissimi certatim operam dederunt, tamen cotidie adhuc nos magno nostro & molesto cum labore experimur. Itaque ne hoc quidem vllam in partem valet, quod omnia hæc fragmenta compareant. nam fac abesse vnum, vel plura etiam; an propterea librum repudiare, si cetera conuenirent? Quæ hodie Plauti comœdia est, in qua non multa frustra requiramus, quæ antiquissimi tamē & probatissimi gram-

matici laudant? an eam ob causam aut Amphitruo, aut Cistellaria, aut Truculentus Plauti in suspicionē eruditissimis hominibus vniquam venit? non magis mehercule, quam aut de legibus, aut Academicæ Quæstiones, aut Orationes quædam M. Tullio abiudicabuntur, quod in illis non reperiuntur quædam a magnis auctoribus multis ante sæculis adducta. Prodit enim & probat scriptorem ipsa dictio, & rerum pulcerrimarum diuina pertractatio. quæ ostendatur in hoc libello non par & æqualis, sed affectata bellius paullo, Ciceronis esse concedam. nunc nihil me mouet ne illa quidem disputatio, vbi hic scriptor legerit, quos nominat & habere se iactat auctores. neque enim, si nos fallere voluit, aliter

B iiij

facere potuit, quam ut abs selectos simularet. Nam de Theophrasti sententia, mendacium ipso ingressu a sese satis aperte proditur. *Nam, inquit, si verum est, quod a Theophrasto alicubi proditum memoria mandauimus, orbem terrarum theatrum quoddam esse diuina mente repletum, &c.* Itane Cicero diceret, alicubi proditum, aut memoriae se mandauisse, quod Theophrastus diceret alicubi? at certe opinor libro de luctu conuenit sententia. sed oblita sui nimirum fraus est, & ipsa sua arte tenetur fallacia. Iam quod vehementissime se premere nos existimat Sigonius, cum omnia genera consolandi hinc ait afferri, iam attigimus, aliter eum facere non potuisse, nisi inscitissimus esset: & tamen nihil hic magnopere

re traditur, quod non e Tusculani disputationum fontibus in hunc riuulum defluxerit: sed ita, vt isthic aquam viuam, hñc lacunam hauriamus; illic irrigua omnia, hic arida multa conspiciemur. Quod vt magis intelligeres, Del-beni, cogitabam equidem cum ex Tusculana prima, tum ex variis alibi Ciceronis verbis, quibus sæpe innuit, quid egerit in Consolatione, aut quid sui confirmandi caussa faciat, facturuse sit, afferre plurima, & ex ipsis illis esse confutas & cõtextas plerasque male cohærentes sententias docere. Nam hoc in primis artificio animaduertentem placere sibi huius libelli auctorem, vt aucupetur verba Ciceronis, de Consolatione, & ea in rem suam, vbi ei commodum fuit, conuer-

tat: vt videlicet maior similitudo
 maiores nobis præstigias ob ocu-
 los obiiciat, & veritatis peruesti-
 gationem difficiliorem impedi-
 tioremq. reddat. Verbi causa; di-
 xerat M. Tullius, profuisse sibi
 nonnihil Consolationem, & for-
 tasse an profore etiam ceteris: hic
 noster in eandem sententiam non
 dubitat, *quin omnes rationes tam*
studiose collectæ & sapientium libris in-
uent & delectent. & agnoscis Cice-
 roniarum loquendi morem. Ait
 idem Cicero, se naturę vim quan-
 dam attulisse, vt magnitudini
 medicinæ doloris magnitudo
 concederet: hic magnificus in a-
 lienoluctu ostentator fortitudi-
 nis, id se facturum iisdem pæne
 verbis pollicetur. Fatetur ali-
 quando Marcus, quamquam ad
 se leuandum omnia colligat, om-

nem tamen consolationem a dolore vinci: hic multo maiori animo & virtute inuertit sententiam, & effecturum se minatur, vt vincat dolorem consolatio. Hæc igitur & alia compluria cogitabam inter se contendere, & cuiuis ante oculos proponere putidas sane & frigidas in hoc genere affectationes similitudinis. Verum id cum cogitarem facere, vidi postea ita hinc diligentem fuisse C. Sigonium, nihil vt mihi ferre reliqui fecerit, nisi vt admirer, eum virum aut non vidisse hæc ex illis esse assimulata, aut vidisse, & dissimulare potuisse; nobis etiam ante oculos proponere non dubitauisse. quid enim? nonne ad verbum sunt pene eadem omnia? nonne frigide hinc suis locis inculcata? nonne vbi Cicero digitum

dumtaxat intendit ad ea, quæ dixerit, tamen vberius loquitur, quam hîc, vbi ista debuissent copiosissime tractari? in quibus singulis non libet immorari. odiosa enim res sit, & peti ex oratione Sigonij facile atque animaduerti a quouis non imperitissimo possunt. Illud vero quale tandem est, quod primam Tusculanam totam in hunc librum incluserit? an, vt ait Sigonius, quia rem eandem postea repetere habuit necesse? etiamne verba mutuari pæne eadem, necesse habuit? Male de Cicerone existimat, qui hoc existimat. Sed quoniam exempla maxime eadem ob rei similitudinem putat vtrobiue posita, consideremus quædam eorum, quomodo sint exposita. De Argiæ sacerdotis liberis, & Trophonio at-

que Agamede in Tusculana legimus. Primum Argia sacerdotis Cleobus & Biton filij prædicantur. nota fabula est. cum enim illam ad sollemne & statum sacrificium curru vehi ius esset satis longe ab oppido ad fanum, morarenturque iumenta, tum ij quos modo nominavi, veste posita, corpora oleo perunxerunt; ad iugum accesserunt. ita sacerdos aduecta in fanum, cum currus esset ductus a filiis, precatum a dea dicitur, ut illis præmij darent pro pietate, quod maximum homini dari posset a deo. post epulatos cum matre adolescentes somno se dedisse. mane inuentos esse mortuos. Simili precatione Trophonius & Agamedes vsi dicuntur, qui cum Apollini Delphis templum exædificauissent, venerantes deum, petierunt mercedem, non paruum quidem operis & laboris sui, nihil certi; sed quod esset optimum ho-

mini. Quibus Apollo se id daturum ostendit, post eius diei diem tertium. qui ut illuxit, mortui sunt reperti. Iudicauisse deum dicunt; & eum quidem deum, cui reliqui dii concessissent, ut prater ceteros diuinaret; mortem esse optimum homini. Hic vero de re eadem. Itaque mortem in beneficij loco tributam a diis immortalibus iis, quos maxime dilexerunt, traditum est. ut cum, Herodoto auctore, Argia sacerdos, quod optimum filiis esset, a dea precata, eos reperit mortuos. Mortem autem tamquam optimam illis esse concessam, credamus sane Apollini Delphico: qui exoratus a Trophonio & Agamede, a quibus templum magnifice Apollini exaedificatum Delphis erat, ut quod esset optimum homini tribueret, post diem tertium exanimis sunt inuenti. quo munere iudicauit deus, & deus is, cui diuinationis partes

a reliquis diis sunt relictæ, mortem ho-
mini omnium rerum esse optimam.
 Hic, ut cetera missa faciam, certe
 comprehensio extrema tota de-
 torta ex Cicerone est. nam in ce-
 teris pæne voculas omnes conse-
 ctatum esse, apparet. illa vero, si
 quæ umquam, frigida & inepta
 ταυτολογία est; a quibus templum ma-
 gnifice *Apollini exædificatum erat.*
 Videlicet quia legerat in Tuscu-
 lana; cum *Apollini Delphis templum*
exædificauissent; omittere dei no-
 men religioni habuit. Quid ego
 alia commemorem indidem de-
 prompta loco paullo inferiore, ut
 dolus esset rectior: de Sileni sci-
 to, de Euripidi versibus, de Elysi
 Therinæi diuino somnio: quæ sa-
 ne præterissem, nisi viri docti
 non afferrent modo, sed etiam
 ipso Ciceronis loco (o facinus!)

cōcinniora & pulciora esse con-
tenderent. Sic autem Cicero sta-
tim post ea, quæ modo attuli.
*Fertur etiam de Sileno fabella quæ-
dam: qui cum a Mida captus esset,
hoc ei muneris pro sua missione dedisse
scribitur: docuisse regem, non nasci ho-
mini longe optimum esse; proximum
autem, quamprimum mori. qua est
usus in Cressphonte sententia Euripi-
des.*

*Nam nos decebat cætus celebrantis,
domum*

*Lugere, ubi esset aliquis in lucem
editus,*

*Humana vite varia reputantis
mala.*

*At qui labores morte finisset graues,
Omnis amicos laude & lætitia ex-
sequi.*

*Simile quiddam est in consolatione
Crantoris. ait enim Therinæum quen-
dam*

dam Elysium, cum graviter filij mortem mæreret, venisse in Psychomantium, quarentem quæ fuisset tantæ calamitatis causa. huic in tabella tris huiusmodi versiculos datos,

Ignaris homines in vita mentibus errant,

Euthynous potitur, fatorum numine, leto:

Sic fuit utilius finire ipsique, tibi que. Hic, ut memorem discipulum par est, satis industrie vestigia subsequens magistri, hoc modo. Sileni quæ fertur fabula; si gravioribus ludicra interdum admiscere liceat; idem certe confirmat. qui captus a Mida missionem doctrina redemit. docuit autem regem, nunquam nasci optimum esse; celeritatem autem mortis proxime accedere. idemque Euripidis testimonio poëta sapientissimi comprobatur. Sed Crantor noster patri,

C

filij mortem agerrime ferenti, respon-
 sum ait datum esse in Psychomantio,
 filio suo bene beateq. esse, viriliusq. fu-
 turum fuisse, si etiam pater pari ratio-
 ne fati concessisset. Non faciam,
 quod homo eruditissimus non
 erubuit facere, vt hæc cum Cice-
 rone contendam. vnum mone-
 bo. FERTVR verbum vides in
 hoc, quoniam idem in Cicerone
 vulgo est: quod non debet. Ha-
 bent enim omnes membranæ,
 quas cum cura inspexi, AFFER-
 TVR. plane rectius: & capio eos,
 qui epilogum rhetorum in scho-
 lis decantarint. Sic exemplo pri-
 mo dixit, *Primum Argiæ sacerdotis*
Cleobis & Biton filij prædicantur. &
 secundo, *Simili precatione Tropho-*
nus & Agamedes vsi dicuntur. &
 nunc tertio, *Affertur etiam de Si-*
leno fabella. neque aliter concludit

mox locum, *Hic & talibus aucto-*
ribus vti confirmant mox causam.
 Leue hoc argumentum scio ple-
 risque visum iri; mihi non leue.
 animaduerto enim saepe hunc
 imitorem peruersione loco-
 rum, quæ est in nostris editioni-
 bus, in fraudem impulsus esse.
 Cur autem in illis superioribus
 Euripidi versus non posuit? an pa-
 rum meminerat miser, luctu ac
 mærore prostratus? an potius hoc
 cariota verustas exêdit, vti Tu-
 sculana qui vellet posset restitue-
 re? scilicet si reperiret, quos falle-
 ret. Crantoris illud oraculum sa-
 ne nouo modo & singulari inter-
 pretatur. Nam ego ex græco illo,
 quem Plutarchus adducit,

οὐκ ἔν γάρ ζάειν ἡελὸν αὐτῷ, ὅτε γὰρ
 νεύσιν,

& altero versu latino, quem Ci-

C ij

cero, de illo expressum:

Sic fuit utilius finire ipsiq. tibi que,
ex illis, inquam, hoc intellige-
bam. quoniam Elysus mæreret,
& filij causa, cui ante iustam æta-
tem vita erepta esset, & sua, qui
herede vnico & suauissimo oble-
ctamento senectutis careret; exi-
mi ipsi vtrumque hunc scrupu-
lum a genio: cum neque ex filij
vsu fuerit in vita diutius perma-
nere, ob calamitates imminentes;
neque ex parentis, ob luctus quos
acerbiores ex miseriis filij perce-
pturus fuisset, quam percepisset
ex morte. Hoc igitur ego: ille i-
mitator, quid sequatur, ipse vide-
rit. nam, opinor, præter vanita-
tem & errorem nihil. Etiam hæc
operæpretium est considerare.
Ipse enim discessus animi a corpore vel
cum nullo, vel certe cum modico dolore

fit, & interdum sine sensu, nonnumquam etiam, si recte sapimus, cum voluptate. Sed quidquid sit, totum hoc ita leue est, qualia sunt ea quæ puncto temporis fiunt. Sunt enim ita expressa, ut dubitari non possit, de illis eadem Tusculana prima. Vbi igitur malum est, quoniam nihil tertium est? an quoniam ipse animi discessus a corpore non fit sine dolore? ut credam ita esse, quam est id exiguum? & falsum esse arbitror: & fit plerumque sine sensu; nonnumquam etiam cum voluptate. totumque hoc leue est, qualecumque est. fit enim ad punctum temporis. Ne hîc tamen nihil de suo adiiceret noster rhetor, & ut aptius caderet verborum circumductio, addidit; si recte sapimus: quod profecto, si recte sapuisset, numquam addidisset. Fac enim sapientem æquo animo mori,

C iij

quod est verissimum, ideo etiam cum voluptate? Est enim voluptas iucundus motus in corpore. qui cum se incitavit vehementius, sæpe naturam impetu dissolvit, & hominem totum extinguit. Zeuxin pictorem, & comicum Philemonem, aiunt immoderato risu solutos animam exhalavisse; Chilo e septem Sapientibus Græciæ, & e nouem Lyricis Pindarus, atque de populo permulti alij lætitiæ magnitudine victi vitam profuderunt; nec desunt, qui inter lusus veneris titillantem libidinem ferre non potuerunt. si ergo omnes non quia recte saperent, sed quia vim voluptatis sustinere non possent, occiderunt: quæ vndique efferviscens compagem imbecilli corporis disiecit. Neque aliud signi-

ficare Ciceronem ostendit manifestum, quod de dolore mortis agit non de animo bene an male constituto: quem ut inminuat, ait interitum in morte etiam a voluptate inesse posse. Perperam ergo & præter mentem Ciceronis etiam hæc noster rhetor effutiuit. Iam vero quam acute sibi videtur expressisse hoc ex secundo Officiorum! Est Dicaarchi liber de interitu hominum Peripatetici magni & copiosi, qui collectis ceteris causis eluvionis, vastitatis, pestilentie, beluarum etiam repentinæ multitudinis, quarum impetu docet quædam hominum genera esse consumpta; deinde comparat, quanto plures deleti sint homines hominum impetu, id est, bellis & seditionibus, quam omni reliqua calamitate. Cum igitur hic locus nihil habeat dubitationis, quin homines ho-

C iij

minibus plurimum & prosint & ob-
sint. Sic verus & germanus Cice-
ro: hic subditiuus & inanis quan-
to breuius! Meritoque Dicaearchus
in eolibro, quem de hominis interitu
luculentum & eruditum conscripsit,
nihil habere dubitationis putauit, quin
multo plures extincti sint homines ip-
sa hominum sauitia & acerbitate
quam omni reliquo genere calamita-
tis. & tamen in tam breui senten-
tia non mediocre peccatum, li-
brum laudare de interitu homi-
nis, qui esset de humani generis
calamitatibus & exitiorum caus-
sis institutus. Quod etsi Græcus
ita inscriptionē instituisset, quod
non fecit; liquet mihi tamen, Ci-
ceronem sequuturum non fuisse,
ob linguæ latinæ cōsuetudinem,
& sonum pleniorē. qua de ea-
dem causa idem maluit D E O F.

F I C I I S opus suum nominare;
 cum Græci solerēt, *ὡς καὶ ἡκοντος*.
 Sed huiusmodi imitationum e-
 xempla consecrari infinitum sit.
 neque enim minor fere numerus
 est, quam huius libelli versuum:
 & ab his paucis admonitus, qui-
 uis quot volet obseruare per se
 iam potest, qui in M. Tullij scri-
 ptis modo non plane hospes est.
 Sed quoniam C. Sigonius hinc
 ad fragmenta delabitur, & ab illis
 Ciceroni consolationem nouam
 asserere conatur; quod non exi-
 stimet tantam diuinitatem posse
 cadere in nostri sæculi vllum
 mortalem, vt tam apte omnia in-
 cludat in suum commentarium,
 quæ prisci scriptores tam disper-
 se adferant: lubet hoc etiam per-
 pendere, & examinare paullo di-
 ligentius. neque enim, vt meus

captus est, ita apte omnia, ut ille
 videri vult, puto illigata & intex-
 ta esse alieno operi. Primum igitur
 illud ex Pliniani operis proœ-
 mio adductum ab A. Patricio sa-
 tis scite arripuit, & verbis Cicero-
 nis, transcriptis ex Lucullo, in-
 uoluit. *Sed ego Crantorem sequor,*
cuius legi breuem illum quidem sed ve-
re aureum & ut Panætio placuit, ad
verbum ediscendum de luctu librum,
quo acute uniuersam doloris medici-
nam complexus est. Hic primum il-
 lud quæro, quod sæpe facio, so-
 leatne ita putide Cicero suas et-
 iam voculas, cum de re eadem
 iterum agit, repetere. Quam e-
 nim omnia similia in verbis Ci-
 ceronis, quæ iam diu An. Ricco-
 bonus adduxit! *Legimus omnes*
Crantoris, de luctu, est enim non ma-
gnus, verum aureolus, & ut Panæ-

tius Tuberoni præcipit, ad verbum e-
discendus libellus. Quis ille tam in-
 fulso cerebro, & tam crassis auri-
 bus, qui in puerili periculo ferre
 possit tot verba aliunde tam a-
 perte sublecta? & nos ipsi Cicero-
 ni tantam infantiam appingem-
 us, neque erubescemus? Hoc
 ergo primum ex Sigonio quæro.
 Deinde, existimabimusne nul-
 lam eum sui facti causam adie-
 cisse, cur Crantorem potissimum
 auctorem sequeretur? Fecit id
 certe in Officiis, cur Panætium &
 Stoicos, & in libris de legibus, cur
 Platonem imitaretur. idemque in
 de repub. commentariis curauis-
 se, multa argumento sunt. Non
 verisimile est igitur, hic præter-
 misisse: vbi præsertim maxime o-
 pus fuerat. itaque ne obscura qui-
 dem nobis ratio est. Nam natura

an voluntate nostra & molli quadam animi inductione mærore afficiamur, in luctumq. abripiamur, magna quæstio est, & exagitata diu multumq. a dissidentium philosophorum scholis. Crantor natura nos affligi censuit, & huic parère cum mediocritate quadam doloris, hominis putavit esse legi naturali obsequentis. ideo cedendum dolori, & indulgendum esse desiderio nostrorum, idq. ab humanitate ipsa nos doceri, existimavit. Hoc M. Tullius sequutus, excusandi sui satis magnum momētum habere credidit: quod vehemētissime commotus esset morte vnicae & probatissimæ filiæ. Scripsisse enim Consolationem in medio luctu, neque tam sui plane confirmandi causa, quam ab illo lugubri

fletu paullulum abducendi, ipse multis locis testatur. Itaque hoc quod officio quodam pio & debito se facere existimabat, ut valde doleret, id sibi eripi nolebat. quod conantur Stoici, qui omnino lugendum negant; permittit Crantor, qui dolori adhibendum dumtaxat temperamentum censet, non fibras eius & stirpes omnes, id quod fieri posse non existimabat, esse recidendas. huius ergo molliorem sententiam probavit, quam in Consolatione ad Apollonium Plutarchus recitat.

Μὴ γὰρ νοσοῦμεν, φησὶν ὁ ἀρχαῖος, κρῖν
 τὰ νοσοῦσάσι δὲ παρὲν τις αἰσθησις, εἴ τ' ἔν
 τέμνοιτό τι τῶν ἡμετέρων, εἴ τ' ἀποσπῶτο.
 τὸ γὰρ ἀνώδυον τὸ οὐκ ἄνευ μεγάλων
 ἐκκρίνεται μισθῶν τῷ ἀνθρώπῳ. πενητέων
 γὰρ εἰκὸς, ἐκεῖ μὲν σῶμα τοιζέτον, ἐνταῦθα
 δὲ ψυχὴν. & Cicero in Tusculanis
 venuste expressit, vel diuine po-

tius, vt omnia. *Sensus adsit, siue secetur quid, siue auellatur a corpore. nam isthuc nihil dolere non sine magna mercede contingit immanitatis, in animo; stuporis, in corpore. hic noster non neglexit id etiam in suam rem conuertere; sed ita deprauauit, vt ne latine quidem loquatur, quantum eius ego intelligo. Est, inquit, quatenus homo doleat, & quod prudenter a Crantore dictum est, siue secetur pars aliqua corporis, siue auellatur, sensus adesse debet. isthuc enim non dolere, fieri non potest, quin quemadmodum feritatem corporis quendam, sic animi stuporem maximum indicet. nam recte dici feritatem corporis cum significetur auaritia, non arbitror: Ciceronem quidem scio, vt pro Caelio vt alibi, duriciam corporis, dictum fuisse. Sed vt causam neglexit dicere,*

cur Crantorem sequeretur : ita
 tota in disputatione hoc ipsum
 patris afflictū, & prostratū
 maximo animi dolore, nusquam
 exprimit & seruat; & ne conatur
 quidem. quæ enim pars libri est,
 quæ nos non dico ad luctum aut
 fletum impellat, sed omnino cō-
 moueat paullo magis? M. Tul-
 lium si audire aut legere cotinge-
 ret, quis ille tam ferreus, qui non
 tam acerbum casum, omnibus
 eloquentiæ luminibus illustra-
 tum, suis lacrimis nunc quoque
 prosequeretur, & fatis ipsis ira-
 sceretur in aliena calamitate di-
 fertissimi & præstantissimi viri?
 At hic senex etiam lætatur, gau-
 det, exultat, triūphat denique o-
 mni hilaritate animi morte filiae,
 quod eam cum dis agere æuum
 ex philosophia didicerit; quod

memoriam eius fore sempiternam speret. quæ sæpe occurrent relegendi tibi, Del-beni, vt a me indicari loca nihil sit necesse; & piget sane transcribere. ita enim frigide hæc ipsa tractata sunt; vt risum mihi persæpe, interdum stomachum excusserit, posse ista pro Ciceronianis probari. At, dicit aliquis, tantumne ergo lamentatus est Cicero, cum sese consolari dicat? non tantum. sed bonam partem lacrimæ, adeoque singultus etiam, abstulerunt: cum de miseriis hominum & huius vitæ acerbissime & vehementissime deploraret; non, vt hic, scholastice & male cohærentibus rhetorum locis: cum de suæ & de ipsius filia fortuna varia miserabilique conquereretur: cum solitudinem in primis senectutis suæ in
omnium

omnium maximarum rerum amissione lugeret. Quæ omnia cuiusmodi fuerint, si voles suspicari; vide sis vel perparuam ad Ser. Sulpicium epistolam, qua consolationi illius responderet; vel omnes ad Atticum libri duodecimi. aut ego vehementer fallor, aut hîc nugari, illic lamentari, hîc rhetoricari inepte, isthic philosophari erudite, dicturus es. Et dubitabimus, qualis fuerit in accuratissime scripto volumine, cum tam grauis sit in scidis properanter effusis? At profecit tamen aliquid consolatione sua. profecit. hæctenus, vt fletum mærentem, vt ipse vocat, & luctum immi-
nueret; dolorem illum obstinatum retineret. vt Marco nostro dicere possemus id, quod Seneca Marciaæ suæ in re eadem dicit.

D

Manet quidem tibi, Marcia, etiam nunc ingens tristitia, & iam videtur duxisse callum, non illa concitata, qualis initio fuit; sed pertinax & obstinata. Sic enim illo loco legendum, non cum editis omnibus, qualis in illo fuit; aut cum quibusdam viris eruditis, in Linia. nam quid vetat, Del-beni, quoniam nihil agere & nugari in hoc lusu semel placuit, operam parum aut necessariam aut vtilem alia paullo vtiliore interdum condire? Itaque admonuit me hic locus, ut fragmentum etiam aliud, quod imitator intexuit in disputationem de immortalitate animorum, eo adscriberem, ut ostenderem, illum non modo libros vulgatos in omnibus transcribendis secutum, sed ne paullo quidem veteriores, saltem ut nos paullo

rectius falleret, inspexisse. Ait Cicerone Tusculana prima. *Hanc nos sententiam secuti, his ipsis verbis in Consolatione expressimus. Animorum nulla in terris origo inueniri potest. nihil enim est in animis mixtum atque concretum, aut quod ex terra natum atque fictum esse videatur: nihil ne aut humidum quidem, aut flabile, aut igneum. his enim in naturis nihil inest, quod vim memorie, mentis, cogitationis habeat; quod & prae terita teneat, & futura prouideat, & complecti possit praesentia: quae sola diuina sunt. nec inuenietur umquam, unde ad hominem venire possint, nisi a deo. Singularis est igitur quaedam natura atque vis animi seiuncta ab his usitatis atque notis naturis. Ita quicquid est illud quod sapit, quod vult, quod viget, caeleste & diuinum est, ob eamque rem aeternum sit, necesse est. Hic omnes*

D ij

paullo antiquiores libri habent;
 & habent recte, vt arbitror. *quod
 sapit, quod viuit, quod viget.* Nam
 mente, vita, motu circumscribit
 animum hominis rationis com-
 potem. Iam quid de illo frusto
 huius libri dicam, quo cum con-
 secratæ Tullia memoria conser-
 uata est? Equidem vix audeo con-
 tra magnos viros, & magnæ au-
 ctoritatis, oratione contendere:
 & tamen res cogit, apertissimam
 sententiam, & cum primis ido-
 neam ad arguendam vanitatem
 subditicij libri, non negligenter
 praterire. quam præsertim vir
 pereruditus A. Patricius labefa-
 ctare corruptela conatus est; Ca-
 rolus autem Sigonius ex hoc re-
 centi impostore sese reconcinna-
 re etiam, & verbis aliquot auctam
 renouare atque supplere, glorie-

tur. Ait Lactantius, scripsisse Ciceronem in Consolatione. Cum vero & mares & feminas cōplures ex hominibus in deorum numero esse videamus, & eorum in urbibus atque agris augustissima templa veneremur; assentiamur eorum sapientiæ, quorum ingeniis atque inuentis omnem vitam legibus & institutis excultam constitutamq. habemus. Quod si ullum umquam animal consecrandum fuit, illud profecto fuit: si Cadmi, aut Amphionis progenies, aut Tyndari in cælum tollenda fama fuit, huic idem honos certe dicandus est. Quod quidem faciam, teq. omnium optimam doctissimamque, approbantibus diis immortalibus ipsis in eorum cœtu locatam, ad opinionem omnium mortalium consecrabo. Hîc sententiâ loci anxie quærit Patricius; & tandem vt in aram, confugit ad mutationem

D iij

scripturæ: quod hîc certe minime
 fuit necesse. Quid enim clarius,
 quam hoc dicere Ciceronem? si
 colantur religiose in dis mares &
 feminæ, maiorum sapientiæ cre-
 dendum esse, & statuendum ab
 hominibus perueniri ad deos: &
 certe si vllum animal consecran-
 dum fuerit, hominem potissi-
 mum fuisse; qui animantium o-
 mnium generibus antistaret di-
 gnitate & præstantia longissime,
 quod si autem ex hominibus fe-
 minæ etiam in cælum sublata
 fiat, vt Semele, vt Chloris, vt He-
 lene; suam quoque Tulliam idem
 promereri sanctitate vitæ & ex-
 cellentia doctrinæ. hunc sensum
 quis non probet, aut eruat? vt mi-
 rer, quid eruditissimis hominibus
 nubeculam in tam clara luce ob-
 oculos offuderit. Sed operæpre-

tium est videre, quo modo hæc imitator adduxerit. nam censent magni viri, artificio hic inprimis vsum admirabili atque singulari. Qui ergo, inquit, ad hominum vitam vel adiuuandam vel excolendam atque exornandam aliquid attulerunt, quique virtutibus rerumq. gestarum gloria præstiterunt, eos nemo dubitet iure deos habitos, diuinoq. cultu affectos esse. Neque ego vlllo pacto auderem hoc primus prodere. non enim tam studiose quæ laudari possunt appeto, quam reformidare ea soleo, ex quibus possit aliquid vel leuioris culpæ redundare. Cum vero & mares & feminas complures in deorum numero esse videamus, & eorum in urbibus atque agris augustissima templa veneremur; assentiamur eorum sapientiæ, quorum ingeniis & inuentis omnem vitam legibus & institutis excultam

D iiij

habemus. tantis enim ducibus aberrare non possumus: nec a nobis, sed ab illis ipsis quos sequimur, rei tam iustæ ac debitæ ratio reposcetur. iure enim fecisse putandi sunt, qui ne quem virum aut feminam præclare meritam debito honore spoliarent, eorum memoriam sanctam venerandamq. esse voluerunt. nos autem iniuste ageremus, si quos pari cultu venerationeque dignos cognouimus, eos pateremur silentio præteriri. Neque hoc de te una, mea Tullia, dictum volumus, cuius exstant virtutis, prudentiæ, doctrinæ, continentiæ ad omnem eternitatem impressa vestigia, sed de iis omnibus, quos tali honore dignos aut ipsi vidimus, aut futuro tempore posteritas intuebitur. Nunc autem de te loquar, quam non ego amissam, aut mihi penitus ademptam velim dicere: cum illucescat menti meæ quotidie magis

præclarissima nominis tui tuarumq.
 virtutum gloria. vigebis autem me-
 moria, quamdiu monimenta exsta-
 bunt illa, quibus eximia consignata
 sunt tam excelsæ laudis testimonia.
 quæ sempiterna fore, cum præstantissi-
 ma sint, plane confidere debemus. Tibi
 igitur numquam me debitum persol-
 uisse officium putabo, nisi de me optime
 meritam, quem eximie coluisti; ac de
 patria, quam semper ornasti, supremo
 honore decorauero. Id autem facile
 consequar: cum is locus quem tibi dele-
 gi, sempiternam habiturus sit religio-
 nem. nostra vero, si qua erit ex ea re
 consolatio, quæ magna certe erit; aut
 si qua laus ex paterna pietate, mihi
 certe incundissima acciderit. nihil enim
 aliud vel audire, vel memoria repetere
 libentius possum; quam me in eam,
 quam summe dilexerim, summeq. di-
 ligendam merito suo censuerim, quam

maxime pium gratumq. esse. cum praesertim in alienos, quia de se optime meriti erant, tam prolixos liberalesq. sese, & maiores nostri, & exteri praeberint. Quod si ullum umquam animal consecrandum fuit, qualia multa consecrauerunt Aegyptij, quod nullum profecto fuit: si Cadmi, aut Amphitryonis progenies, aut Tyndari in caelum tollenda fama fuit; huic idem honos certe dicandus est. quod quidem faciam, teq. omnium optimam doctissimamque, ad probantibus dis immortalibus ipsis in eorum caetu locatam, ad opinionem omnium mortalium consecrabo. In his tam anquisitis ambagibus quot sunt, quae reprehendi iure optimo possint! Primum, an Cicero primus prodidit, deos ex hominibus fieri beneficiorum in genus mortalium magnitudine: neque id dicere

audebit quisquam; & si dicat, ex
 illo ipso Cicerone confutabitur.
 Et tamen hinc quoque sententiæ
 suæ firmamentum adstruere Si-
 gonium video. in quo moneo o-
 ptimum uirum, vt diligenter cir-
 cumspiciat, quomodo possit a
 mendacio defendere, vt ille vult,
 Ciceronem; vt ego, Ciceronia-
 strum: cuius hoc certe non mini-
 mum peccatum, in tam aperta &
 manifesta re tam turpiter offen-
 disse. Deinde, cur illa tam verbo-
 sa vni continentiq. fragmento,
 nisi nos Lactantius fallit, interie-
 cit? an omisit Firmianus, vt suæ
 causæ non seruiencia? immo hic
 noster sententiam loci non vidit,
 & ista Patricij dubitatione in
 fraudem impulsus, belle se hac
 declamatiuncula locum interpo-
 laturum existimauit, si laudem

Tullia, & suam pietatem, & maiorum auctoritatem interspergeret. In quibus ipsis exornationibus tamen quid est, quod ait; *supremo honore decorauero*? an hoc vult dicere, iustis sollemnibus? at ea iam aut facta erant, aut certe fieri rite poterant, etiamsi locus consecrationem aut perpetuam memoriam non haberet. an intelligit honorē supremum eum, qui possit in hominem conferri maximus amplissimusque? Scilicet ita intelligere. nam id euincunt ea, quæ ex epistolis aliquot ad Atticum proximæ comprehensioni illigauit. Sed eo modo ubi loquitur aliàs noster Cicero, aut alius auctor non malus latinitatis? Nam *summos honores* latini semper dicunt, maximos cum intelligunt; cum vltimos, hoc est,

funebrium exsequiarum, *supre-*
mos. & ita Virgilius accepit; ad
 cuius locum respexisse potuit i-
 mitator; etsi parum perspexit
 sententiam.

-egregias animas decorate supremis
Muneribus-

Sed ut hæc mittamus, quæ longa
 sunt, & in hac festinatione omnia
 exanimari non possunt, illud tan-
 dem quale est, quod ait nullum
 animal consecrandum fuisse? Ita-
 ne vero, noue Arpinas, nullum
 animal consecrandum fuit? ergo
 ne homo quidem; & si tibi con-
 stare vis, nec Tullia. nisi fortassis
 aut homines in animalibus cen-
 feri tibi non placet, aut feminas
 in hominibus. quod ut probes
 Dialecticis, sudabis satis: neque
 tamen, ut probes; quod fieri nul-
 lo modo potest; sententiam ex

istis tuis verbis vllam idoneam
 elicies : nisi ego nihil video. Ve-
 rum profecto noster rhetor ho-
 mines esse animalia non putauit:
 vt idem ne feminas quidem ho-
 mines esse existimauit. quod si
 planum facio, ecquid causæ est,
 cur Ciceroni hæc tam ignomi-
 niosa falsæ & certe indignæ tanto
 scriptore Consolationis macula
 detrahatur? Audi igitur de mu-
 lierum incommodis *ῥητορεύοντα;*
 sed ita, vt Marcus noster ranun-
 culos ait, in palude vaticinantes.
 nam exprimit tandem dolor ani-
 mi & rei indignitas veram a me
 vocem, & isti impudenti confi-
 dentia debitam. *Maritos*, inquit,
sepe fatuos, parum de re domestica sol-
licitos, pecuniam profundentes nanci-
scuntur. ex quo paupertas & luctus:
quibus malis eo premuntur grauius;

quod non, ut homines, indagare possunt, qua maxime ratione medeantur incommodis, rebusq. suis consulant. Vides ne eum hoc dicere, mulierculas incommodis suis occurrere remedio non posse; homines, hoc est ut accipere nos necesse est, viros posse? quod illis & animi & consilij minus sit, & umbris parietum contineantur, hi & fortitudine prudentiaque nitantur, & in luce vitæ atque communitate ciuium satagant rerum suarum. Sed ad hunc eundem erroris scopulum iterum illidit inferius. *Ac nisi turpe videatur homines a mulierculis multo certe imbecillioribus fortitudinis exempla petere, repetamus ex historiis Asdrubalis uxorem.* Satisne manifesto ostendit, solos se homines nouisse, qui mares sint? quia vulgus Italiae & Galliae idcir-

ποῦς linguæ patriæ ita vsurpet.
 quis autem nescit, aliter solere la-
 tinos? aut quis exempla requirit,
 qui meminit Seru. Sulpicium in
 consolatione ad ipsum M. Tul-
 lium de hac eadem Tullia scribe-
 re; *quoniam homo nata erat?* & ta-
 men hæc & huiusmodi sermonis
 dehonestamenta non solum ve-
 tera dicere; sed etiam, si dis pla-
 cet, Ciceroniana audemus. Ve-
 rum ad fragmentum superius,
 vnde huc delapsus sum, redeo.
 Mihi ergo dubium non est, quin
 docuerit M. Tullius, vnde ad nos
 proueniret ingens vtilitas, ea in
 deorum numerum a maioribus
 relata esse. ita Ægyptios eas be-
 stias, a quibus aut defenderentur
 aut adiuuarentur, consecrauisse:
 ceteras gentes præclaros viros &
 de rebus publicis optime meri-
 tos,

tos, aut feminas honestate & virtute insignes, in cælum cultu sustulisse. Huic disputationi conuenit examussum hæc conclusio. ex animantibus maxime hominem fuisse diuino cultu afficiendum: ex hominibus præstantissimum quemque, siue marem siue feminam: in iis autem esse Tulliam. Neque dissimulabo hoc quoque, in tribus illis, quorum progeniem ait in cælum peruenisse, subobscurum esse, quem dicat Amphionem; Sic enim in Lactantio etiam nunc editur. nisi quod legere me memini, filiam eum habuisse Chloridem: quæ si eadem est, aut Ciceroni nostro eadem esse visa est cum dea florum; recte & ordine adiunxerit illam Semelæ & Helenæ. de quo tamen nihil definitio. sed neque

E

imitatorem laudo, qui Amphitruonem reposuit; vt ante illum ipse Sigonius, & Patricius. repugnant enim & editi & scripti libri Lactantij, quos ipse vidi; & de mulieribus tantum loqui, conuenientius sit argumento. tu cogitabis, Del beni; nos ad institutum. Ecquid enim aut dissimulare possumus, aut Sigonij auctoritate demoueri, quin aperte prae nobis feramus, illud parum apte videri insertum fragmētum; aut, vt planius dicam, valde inepte? *Cedo! en manum tollo!* Ait hoc Lactantius positū a Cicerone, cum, post commemoratos permultos suos casus aduersos, quos fortiter pertulerit tamen, & constanter retuderit, subijceret; hoc vulnere amissæ filiæ ita se afflictum, vt cederet victrici fortunæ, &, infra-

ctum se debilitatumq. animo
 confessus, manum tolleret. Hoc
 igitur quam παθητικῶς arbitramur,
 & quibus ληυθοῖς esse depictum,
 & ob oculos omnium positum?
 vt ille pericula Sullana, conten-
 tiones Clodianas, fugam illam
 miserrimā exaggerauit, & suum
 robur in omnibus perferendis
 amplificauit! vt amicorum perfid-
 os, inimicorum crudeles, ci-
 uium suorum ingratos animos
 suo more perstrinxit! tum quam
 hunc casum ostendit istis omni-
 bus calamitatibus longe maio-
 rem & tristiore! tanto scilicet,
 quanto isthic fortior fuit, hic ab-
 iectior est confessione sua in resi-
 stendo. Equidem animo mihi
 propono Ciceronem cum fortu-
 na luctantem diu, & quasi resti-
 rantem, & vix ægreque tandem

E ij

impotenti hac crudelitate coactum manus dantem, & fractum se abiectumq. ab ea ita esse, vt consurgere non possit, confitentem. At quibus hæc verbis expressit imitator! *Nosti enim*, inquit alloquens filiam, *quam semper alacri fortiq. animo cunctis casibus restiterim: vt ne me quidem pulsum patria, omniq. plane dignitate spoliatum, tam acri impetu frangere ac deicere fortuna potuerit. Cum inimicis autem quanta contentione decertaerim, quæq. mea fuerit in illis refutandis frangendisq. virtus & constantia, norunt omnes, qui varios ciuitatis nostræ casus curiose notauerunt. Cum vero, Tullia, te mihi extremo loco fortuna ademisset, tum equidem intellexi, quantum illa in rebus posset humanis, quantaque aduersum me ipsum vi ac potestate niteretur. itaque nihil ha-*

bui quod dicerem; nisi, cedo, & manum tollo: cum tam graui vulnere accepto plane dolore percussus atque afflictus essem. Hæc quantis laudibus efferat C. Sigonius, non nescio; illud, quam ex animo id faciat, nescio; id quidem scio, in re tam calida ita frigere sermonem, vt frigus ipsius Tullia mortuæ superare possit. Hoc certe sole meridiano clarius est, victum hîc imitatore affectus magnitudine, quem dolentissimum inducere, & omnibus miserationum coloribus exacerbare debebat, desperasse facultatibus suis, & quod de Cicerone ait ipse, nihil habuisse, quod diceret, nisi id quod a Lactantio acceperat: cedo! en manum tollo. in quo prudentes & eruditos omnes fat scio risum sustulisse. Iam illud etiam idem La-

E iij

stantius de philosophiæ obscuritate prolatum in Consolatione testatur. *Sed nescio qui nos teneat error, ac miserabilis ignoratio veri. & conuenit egregie ad consuetudinem M. Tullij, qui ne de rebus incertis & inter summos viros eruditissimosq. homines maxime controuersis sententiam temere ferret, Academicorum rationem sequutus est in rebus omnibus in vtramque partem disputandis. at iste noster cum philosophiæ lucem mire laudauisset, transtulit ad obiurgandos homines, qui præceptis sapientiæ non pareant. Nihil, ait, accidere graue potest iis, qui spe iam propinqua futuri boni recreantur & aluntur. Sed nescio qui nos teneat error, aut miserabilis ignoratio veri. non enim tantopere bonis delectamur, quam malis affligimur.*

hoc etiam non commodissime,
 nisi nos fefellit Lactantius. Sed a
 fragmentis aliquando & ipsi ab-
 eamus. quæ si non modo non a-
 ptissime, sed etiam mendose ali-
 quot locis, & contra Ciceronis
 mentem inscribit libro suo, non
 vetustate vitiata, sed ignoratione
 sententiæ deprauata, iam opinor
 hoc dabit C. Sigonius nobis, non
 fuisse, quod tantis laudibus eam
 operam prope in cælum extolle-
 ret: cum id ipsum, fragmenta a-
 liunde decerpta suis scriptis inte-
 xere non tam sit difficile, quam
 ille vult quod nos admonere po-
 tuerunt Ciceronianj auorum &
 patrum nostrorum memoria do-
 cti & accurati viri: quibus iniu-
 riam insignem fecero, si cum hoc
 declamatore conabor committe-
 re illorum multo felicius expref-

E iiij

fas & adumbratas de Cicerone
 integras sæpe multarum senten-
 tiarum comprehensiones. Sed se-
 quamur ad exempla historiarum:
 a quibus duplex argumentum
 deducit Sigonius, cur hic liber
 Ciceronis sit. primum, quia quæ-
 dam iisdem pæne verbis a Vale-
 rio Maximo, & Annæo Seneca
 adducantur: isti autem soleant li-
 benter a Cicerone mutuari non
 modo rem aliquam, sed etiam
 eadem rei explicandæ vocabula.
 & obsecro te, Sigoni, non tu vi-
 des, quæ prudentia es, & quo re-
 rum usu, quid nostri imitatores
 soleant? nonne compilare vete-
 rum scripta, prope dixerim, sylla-
 batim? an in medio non erat Va-
 lerius aut Seneca? aut purius hic
 fons fluit, quam isti rivuli, ut tu
 credis? quod contra esse depre-

hendet, quicumque ad Marciam,
aut ad Heluiam matrem Conso-
lationem in manus sumet. Hoc
igitur leue ac nugatorium: paul-
lo grauius alterum est. Orationis
Fabianæ, qua filium mortuum
laudauit, argumentum dicit, re-
censeri: quod scire non potuerit,
aut suspicari saltim, nisi eam vi-
disset & legisset. Quasi vero aut
laudationem in funere filij ha-
buisse patrem Maximum obscu-
rum sit, quod prodiderunt Plu-
tarchus & Cicero; aut nos igno-
remus, non in consolando sese
aut suos, sed in celebrandis defun-
ctorum laudibus eas a propin-
quis solitas esse consumi. quod
cum sit ita notum omnibus, vt
negari non possit, ne vera illa
quidem sunt, quæ vt singulariter
dicta Sigonius admiratur. *Cum*

praesertim hoc in illa laudatione & ad-
 mirari & obstupescere soleamus, quod
 non, ut alij, de ceterorum fortitudine
 disputat, ut suum ipse dolorem alio-
 rum exemplo minuat: sed in filio ha-
 rens illius maxime virtutes propria-
 que laudes, quae vel acerbiores efficere
 doloris sensum poterant longissimo ser-
 mone prosequitur. Non enim ij qui
 funebres orationes habebant, etsi
 more patrio propinqui essent,
 tam fortium virorum exemplis
 se animabant, quam virtutem
 suorum populo Rom. ob oculos
 collocabant. Sed videlicet viderat
 hoc fieri in consolationum epi-
 stolis aut commentariis: a quibus
 non recte idem ad laudationes
 trāstulit. Et ea exemplorum co-
 acervatio sola nos poterat admo-
 nere, quantum absit a purissimo
 M. Tullij flumine, quo in philo-

sophicis maxime scriptis sedatissime & limpidissime fluit, hic torrens coactæ & concitæ ab inopia rerum copię verborum. Apparet enim in singulis pæne exemplis voculas conquistatas esse ad complendos ambitus periodorum. In transitionibus maxime laborat, ac æstuat: nec facile alibi magis elucet vana affectatio alieni ingenij exprimendi, quod adsequi non possis. Puta, cum a Fabio ad Puluillum transit; *Quod singularis virtutis exemplum fortasse Horatij Puluilli laudem magna ex parte deminuere videatur. quem tamen summum virum silentio præterire nefas ducimus.* cetera e Valerio descripta sunt: sed in iis parum recte hoc mutatum; nec vultum a populo auertit. nam aliud significat Maximus, cum scribit; *a publica re-*

ligione. Deinde, ad Paullum Æ-
 mylium cum delabitur; *Iam quid*
L. Paulo insignius? quid illustrius? Et
 in exemplo parum commode di-
 ctum, latatum eum esse in con-
 cione. Deinceps C. Sulpicium in-
 fert. *Cum Sulpicio vero Gallo quis*
neget actum esse præclarissime? Ego
 nego, mi homo. nam vt ea forti-
 tudo illustrauit Gallum, ita for-
 tuna certe non egit cum eo præ-
 clarissime: sed acerbe cum ageret,
 præclare a robore animi repudia-
 ta est. Paucis post verbis a Gallo
 ad Catonem curriculo perfugit;
Quem vt numquam lubens tacitum
dimiserim, sic ad Catonem properans
exsultare videtur animus, & quasi in
portum ex horrida tempestate delatus
in sapientissimi viri nomine atque e-
xemplo cōquiescere. Potestne quid-
quam inflatius, aut *φοσπιχότερος* *di-*

ci? præsertim, cum rem ipsam tenuissime perstringat. Postea ad pluria exempla simul accedit hac tamquam *Exemplum*. Atque horum egregia in domesticis miseris atque ærumnis facinora qui fortiter in ciuitate nostra imitati sint, casusque fortunæ grauissimos patientissime tulerint, non difficile fuerit oratione complecti. Scis-
ses, quid commodius dici potuisset; hoc loco illud non tam insulse ebulliisses, non difficile futurum complecti oratione casus virorum fortium. quo quid aliud significasti nobis, quam studium anxium tuum in omnibus copiose & verbose amplificandis? Postremo ignotos aliquot tamquam per saturam recenset; quod historias nesciret, & tamen a Cicerone aliquid de iis commemoratum esse ex Diuo Hieronymo

constaret. *Iam quid Pisones, Scæ-
uolas, Brutos, Marcellos, Metellos,
Lepidos, Aufidios, enumerem? quo-
rum singuli pluribus amissis filiis, vel
uxoribus, vel parentibus, nec lugen-
dum existimarunt, & suam in illorum
funeribus virtutem atque constantiam
non sibi solum, sed etiam generi nomi-
niq. Romano gloriosam fore putaue-
runt. Quod ait, amissis aut filiis,
aut uxoribus, aut parentibus, eos
lugendum sibi non existimaui-
se, ignorantiam suam indicat, &
in rebus a nostra notitia remotis
hæitationem. quod addit, illos
putauisse, suam fortitudinem no-
mini Romano gloriosam fore,
prodit infantiam. Hoc enim illi
spectabant scilicet, ut e constan-
tia sua laus accederet populo Ro-
mano; non quia turpem viris cre-
debant muliebrem luctum, ani-*

mi istam firmitudinem amplexa-
 bantur. Idem in mulierum exem-
 plis videre licet; idem in pleris-
 que partibus aliis huius libri: vn-
 de conuelli etiam potest ille ora-
 torius ornatus, ad quem ab exem-
 plis Carolus Sigonius orationem
 traducit; quique illi inimitabilis
 videtur: mihi, & certe doctis me-
 cum viris permultis inæqualis,
 interruptus, & ipse sibi sæpe di-
 spar. Solet hoc fere accidere iis,
 qui centones sarcunt, & ex alie-
 nis mēbris vndique collatis cor-
 pus aliquod componūt, vt hient
 interdum male cōsutæ partes, at-
 que vbi ista aliunde promēda de-
 ficiunt, ipsi de suo lacera multa &
 contrita splendori aliorum ad-
 misceant. quod non difficile sit,
 multis locis euidenter ostende-
 re: si mihi in hac inuidiosa censu-

ra esse seueriori aut libêret aut vacaret. quorum alterum adimunt occupationes tibi non ignotæ, Del-beni, alterum eius hominis qui libri auctor est, neque indocti viri, & vero inprimis industrij respectus. quem ego verbo non laceffissem, tametsi facti ipsius exemplum vehemētissime displiceret, nisi tibi instanti & multum hortanti non parêre, nefas esse duxissem. tantum apud me valet cum summa dignitas tua, tum in me mihi gratissima beniuolentia. Adfert Sigonius duo exempla ex hoc libro, eaq. componit cum totidem ipsius M. Tullij, ex quibus haud dubio efficta sunt: quod negat ille tamen, eo potissimum argumento, quia ipsum Cicero-nem vincant splendore & dignitate orationis. Rogem hîc libenter

ter

ter Car. Sigonium, quid splendi-
 dum in oratione vocet: si dicet,
 copiam & vbertatem verborum,
 fatebor pluribus verbis rem ean-
 dem hîc explicari, quam aut in
 Tusculana, aut in De Oratore;
 melioribus, & rectius collocatis
 negabo: in quo, vt ego sentio, vel
 maxime oratoris præstantia ex-
 splendescit. Quid illis luculen-
 tius dici potest, quæ de supplicio
 parricidarum in Rosciana copio-
 sissime dixit? tamen fatetur ipse
 Cicero, postea a se deprehensum,
 ea parum adhuc deferbuisse. Scili-
 cet, quia redundabant multa, &
 Asiatico illo more omnia exag-
 gerandi vltra modum Atticæ me-
 diocritatis diffuebant. Idem de
 his ipsis exemplis asseuerare mul-
 to iustius quis possit. sunt. n. ad
 rhetorum *ἀνέγκαις* ornate amplifi-

cata; ad rem & necessitatem, pa-
 rum in loco: quæ alia requirebat
 locupletari, & tamquam inculca-
 ri magis, quæ vno verbo in hoc
 commentario vix perstricta sunt.
 vt taceam ex aliquot Orationum
 Ciceronis corpore succum & san-
 guinem huc maxima ex parte ef-
 fe deriuatum. Iam illa sane, quæ
 in ea amplificatione sunt, quæ
 magnificentissima Sigonio vi-
 deatur, consideremus. *Tenemus*
enim memoria, inquit, aut saltem ex
patrum scriptis accepimus, crudelissi-
mam omnium cædem illo tempore esse
factam, trucidatos bonos viros & ci-
ues, incisas eorum ceruices, in rostrisq.
positas, qui multorum ciuium salutem
ac dignitatem eloquentia peperissent.
Quam multos ex illa reipub. tempesta-
te commemorare possumus, innocentis-
simos homines atque optimos, ut acer-

bam calamitatem effugerent, liberta-
 tem morte quaesisse? O acerbum ac ne-
 mini non pœnitendum reipub. statum
 condicionemq. viuendi, cum eos ipsos,
 qui reipub. suo labore suoq. sanguine
 auxerint, iuuerint, seruauint, nus-
 quam tutos nihilq. magis quam pro-
 pinquorum manus ac gladios timentes
 horrescētesq. videas! Primum quam
 vere hoc dictum! aut saltem ex pa-
 trum scriptis accepimus. de se enim
 manifesto loquitur, qui, tantum
 abest vt e patrum scriptis accepe-
 rit eas calamitates, vt adolescens
 ipse interfuerit. iam illud *ἡρώδης*
λοῖκός, incisas eorum ceruices, in ro-
 strisq. positas. latinius quidem mul-
 to esset; & in rostris capita posita.
 denique illud plane *καρὰ καπίζει*. qui
 multorum ciuium salutem ac dignita-
 tem eloquentia peperissent. neque me
 fallit, Ciceronem, si hæc scribiss-

F ij

set, dicturum fuisse: *qui multis ci-
uibus salutem, sibi dignitatem elo-
quentia peperissent.* Hoc etiam non
placet; non quia parum latine,
sed quia humiliter & abiecte in
re graui dictum est. *O acerbum, &
nemini non pœnitendum reipub. sta-
tum!* Melius fuisset, *miserandum,
deplorandum.* Hæc fere, dum per-
curro primam summi viri decla-
mationem, & ingenij venustissi-
mam elegantiam valde admiror;
iudicij, siue voluntatis potius ad
nos inducendos paratæ, rationes
non probo, hoc biduo ad te per-
scripsi, mi humanissime Del-be-
ni, quæ indicarent magis, quam
ista leui negotio refelli possent,
quam in campum & aciem ipsam
me producerent. non est enim æ-
tatis meæ, non pudoris, non mo-
destiæ, contentiones cum vlllo

mortalium vltro suscipere; ne-
dum cū optime præclarissimeq.
merito de omni antiquitate sene
adolefcentem me iuuet velitari.
Sed scitum illud est, magnorum
virorum auctoritates, & ad recte
faciendum, & ad peccandum
plurimum habere momenti; nisi
ad rationem semper dirigantur.
Clamat vir maximus, & maximæ
in litteris merito suo auctoritatis,
& obtestatur nos omnes, ne Ci-
ceronis fortunæ tam infesti si-
mus, vt ferum eius diuino bene-
ficio in hæc tempora referuatam
aspernemur. Hic quis non com-
moueatur animo, qui linguam
latinam, qui eloquentiam, qui
ipsam rerum omnium reginam
sapientiam amat: sed idem, si in-
telligat non augeri, sed nudari
Latium; non ornari, sed cum in-

dignis communicari eloquentiam; philosophiam ipsam prædeplagiariis & impostoribus exponi, si liber adulterinus & ex ipsius M. Tullij spoliis congestus pro vero ac legitimo recipiatur: an non a temeritate ad sentiēdi paulisper refugiet, & saltem in rem ipsam prius introspiciet magis, quam sententiam ipse suam pronunciet? Quod cum tu iam per te faceres, arbitrabar idem diligentius persequuturum, si summa rerum fastigia sequens ostendissem tralaticium hunc morem esse aliena pro Tullianis venditandi, idemq. potuisse fieri vix dum e viutorum numero sublato, & in sepulcro condito Cicerone: quo magis nunc posse, post longissimum interuallum tot sæculorum; in scripto, cuius argumentum,

materiam, particulas multas, & ipsam prope totam tractationem a doctissimis viris & nostræ ætatis & superiorum temporum haberet impostor in promptu, & tamquam oblata ad fraudem artificiose instruendam: si postea, præter eas quas attulit ipse Sigonius, ut suo se gladio iugularet, imitationes pæne pueriles aliquot attulissem, & ad alias obferuâdas tamquam index & hortator extitissem: denique si ista fragmenta, quæ vocant, neque ordine neque recte collocata, quædam etiam aut corrupte allata, aut imprudentia deprauata ab ipso confarcinatore, planum facerem; ipsasq. illas, quæ Sigonio diuinæ videntur, amplificationes Asiaticæ redundare, & ne latinitati quidem satisfacere admone-

F iiij

rem. in quo fieri, refutari me & cōuinci facile patiar, cum ab aliis omnibus, qui recte his de rebus censere possunt; tum abs te maxime, Petre Del-beni, cuius limatum & politum iudicium apud me, ita uti meretur, maximi est, eritq. semper. Sigonij ipsius non deiciit me de gradu huius sententiæ meæ ne secūda quidem commentatio: quam ipsam etiam, quoniam hoc nunc agimus, perpendamus: non, ut omnia ea, quæ reprehensa ab aliis ille defendit, impugnemus (sunt enim quædam, & vero pars maior, recte & ordine defensa) sed quædam ut huiusmodi esse significemus, ut vel ex illis se prodant in exuuiis leonis Cumanæ aures. cuius mehercule generis prima comprehensio totius operis esse non in-

iuria multis videtur. *Quamquam*, inquit, *recentibus morbis medicinam adhibere vetant sapientes, nihilq. aduersi hominibus accidere solet in vita, quod aut improuisum aut inexpectatum videatur; conemur tamen, si qua ratione possumus, mederi nobismetipsis, & domestica subuenire calamitati.* Non hîc dico id, quod ab aliis dictum Sigonius recte irrisit: illud dico, paucis verbis & contrarium inesse, & falsum: quorum vtrumque oratoris maximum peccatum; in initiis quidem operum pæne flagitium est. Quî igitur hoc probari potest? primum recentibus morbis negat medicinam adhibendam esse, præcepto sapientum. puto, ob magnitudinem aut periculum curationis. nam hoc clare ostendunt Hippocratis, Platonis, Chrysippi, Plinij,

Plutarchi, Senecæ exempla. at
 quid sequitur proximo mem-
 bro? *Nihilq. aduersi accidere solet in
 vita, quod aut improuisum aut inex-
 spectatum videatur.* Certe igitur
 tuto consolatio adhiberi potest,
 siquidem nullum malum aut im-
 prouisum, aut inexpectatum vi-
 detur. at hoc quî conuenit aut
 cum superioribus, recentes mor-
 bos esse ita difficiles, vt ne tâgen-
 di quidem sint, aut cum inferior-
 ribus, conaturum te tamen tibi
 mederi, si qua ratione possis. cer-
 te enim potes, & potes facile, si
 neque improuisa neque inexpect-
 ata tibi sint tua mala. Omnino
 pugnancia hæc sunt, & vt non
 sint, nihil causæ est, cur se excu-
 set, quod medeatur recenti malo,
 cum inexpectatum aut impro-
 uisum homini nihil accadat; po-

tius, cur probet nobis factum suum, caussa est. ita aut a se dissentit sententia, aut certe non cohæret, quorum alterutrum fortasse, vtrumque quidem nemo vquam mihi eripiet. Sed etiam falsum illud est, recenti morbo non adhibendam esse medicinam. is enim quo recentior, eo leuior, eaq. de caussa initio occurritur facilius curatione. neque me mouent illa diuersorum auctorum testimonia, quæ laudat Sigonius. loquuntur enim non de morborum initiis, sed inflationum & vlcerum, aut vulnerum tumoribus; quæ cruda & immitia irritari periculosum & inutile est. Itaque cum alia nonnulla tu me nuper acute & venuste, Del-beni, tum hoc visus es eleganter admonere, fuisse Ciceronem dicturum po-

tius; *Quamquam recentibus tumori-
bus medicinam adhibere, vetant sa-
pientes.* nam hac eadem voce in
re eadem bis usus est. primum in
hac sententia, quam tangit imi-
tator, Tusculana quarta. *Vetat
Chrysippus ad recentes quasi tumores
animi remedium adhibere.* Iterum de
hoc ipso mærore suo. *Erat enim
in tumore animus.* Sequor ulterius,
& festino, vt adsequar vestigia
Sigonij: ea caussa multa sciens
prætereo, quæ parum commode
posita turbari & conuelli facile
possent; quale illud in primis est
de feminarum miseriis, quas eo
maxime exaggerat, quod aut pa-
rētibus aut viris semper pareant.
quæ mihi iniustissima querella vi-
detur, & cum omni philosophia
pugnare. quis enim sapiens vm-
quam dixit, miseriam esse, eam,

quæ legitime imperanti præstetur, obedientiam? & in eadem caussa est, quod ciuium mediocris fortunæ miseriam magnam facit, cum eos statu suo contentos ad altiora adspirare posse negat. in quo quid non felicitatis potius est secundæ, quam aduersæ calamitatis? Sed vt hæc & huiusmodi missa faciam, ad senectutem progrediar: in qua argutatus est frustra vir eruditus A. Riccobonus, & mire acute hoc excogitauit Sigonius, nō potuisse excusare M. Catonem, quod Cicero dicturus erat annis post eum mortuum septuaginta, & qui excurrunt. Sed huius ipsius ætatis, quam vel eo, miserrimam habitam semper, perspicere possumus, quod solam malam perpetuo nomine omnis vetustas ap-

pellauit, huius, inquam, ipsius ætatis quæ mala tandem recenset? nisi ego fallor, duo sola; deformitatem & imbecillitudinem. Sic enim disserit. *Nunc quæ extrema de ætatibus superest, quid ego de senectutis incommodis ac miseriis loquar: quas plurimas esse & grauissimas, & nomen ipsum languoris calamitatisq. plenissimum indicat, & adpectus ipse senum hominum patefacit. quid est enim aliud senem videre trementem, incuruum, canum, imbecillum, infirmum, quam cernere morientem viuum, aut viuentem mortuum? Ac si nonnullis visum est, magnam esse senilis ætatis consolationem, prudentiam usu rerum quæsitam, quæ illius ætatis propria est, eosdem illos fateri oportet, ex eo ipso fonte manare etiam ad senes non minimum doloris atque molestiæ. qui enim se prudentem rerumq. agenda-*

rum peritum agnoscit, cur non doleat,
 quæ optime intelligit, præ ætatis vitio
 optime perficere non posse? & si pa-
 triam diligit, cur non angatur, quod,
 quam consilio iuuat, opera etiam iu-
 uare non possit? eoq. maior prudentium
 dolor est, quod optimorum consiliorum
 fructum nulla alia ratione percipi pos-
 se, quam si optime ad exitum perdu-
 cantur, intelligunt. quod nisi viro opti-
 mus patriæq. amantissimus ad agen-
 dum accedat, prorsus inania sint fu-
 tura. Habes totum locum; in cu-
 ius principio Terentij εἰκόνα vide-
 tur adumbrare voluisse,

*Incuruus, tremulus, labiis demissis,
 gemens.*

Quam tamen hoc non optimi
 rhetoris! incuruum, tremulum, ca-
 num, dicere, quæ sunt extremæ &
 iam decrepitæ senectæ; tum ad-
 iicere multo leuiora, & etiam

nunc exerentis se senij; *imbecillum*,
infirmum. Certe enim vires defi-
 ciunt primum, tum incuruatur &
 tremiscit inane & vietum corpus.
 Sed accuratum artificium diserti
 oratoris ab hoc homine require-
 re, desipere sit. Nam illa quam le-
 uia & puerilia, in re tam graui in-
 terrogariunculas huiusmodi in-
 terspergere! *cur non doleat? cur non*
angatur? Quod in tyronibus suis
 Quintilianus non risisset, sed se-
 uere vindicauisset. debuisset cer-
 te ex sententia dixisse; *doleat, ne-*
cesse est: necessario angetur. sed hæc
 quoque dissimulemus, vt huic
 scriptori propria, & omnibus pa-
 gellis obuia. Verum hoc ine cre-
 dibile est, non superfuisse Cice-
 roniana, quæ in senectutem vi-
 tuperadam conferret? non, quod
 odiosa semper iuuentuti; quod
 remota

remota a fructu vitę iucundioris;
 quod mors, nō dico impendeat,
 quoniā hīc de morte video vt de
 sūmo bono disputari; sed quod
 expectetur cupide mors senū ab
 heredibus, & sæpe ne expectetur
 quidem? quæ, vt vulgo iactata
 in senectutē, accuratissime in Ca-
 tone diluit. nisi pertimuit, ne hic
 pigmēta exornationum ita con-
 sumeret, vt isthic reliqui nihil fie-
 ret. id quod vel suspicari ridicu-
 lum sit. At quam attulit grauissi-
 mam senectæ miseriam? cogita-
 re, inquit, prudenter & suadere
 possunt; at id fortiter exsequi non
 possunt. Itane vero? hoc primum
 isti ætati cum adolescentia com-
 mune non est? quæ sæpe aut quia
 ab rep. abest, aut quia impedita
 alibi, vel optime cogitata stulti-
 tia aliena videt elabi de manibus.

G

deinde nōne hoc ipsis in senibus
manifesto falsum est? quot enim
tempora cōmemorare possum,
cum Romæ in maxime ancipiti
discrimine maxime veteri milite,
hoc est eo qui per ætatis priuile-
gium a militia vacabat, res opti-
me gesta est? quot duces, extre-
mo tempore ætatis, non tantum
ad sententiam ferendam in sena-
tum vocatos, sed etiam ad ho-
stem sustinendum in aciem pro-
gressos, res pæne desperatas in in-
tegrū restituisse? Et ut iam verum
sit quod vult, quæ stultitia est,
maius bonum senectuti conce-
dere; & tamen a malo multo le-
uiori eius miseriam amplificare
conari? quanto enim potius beati
senes, quod sapientes; quam mi-
seri, quod imbecilles? Hoc ergo
ieiunitatis magnum argumētum,

& rerum inopiæ, quibus circum-
fluit in omni genere dicēdi cum-
primis M. Tullius. itaque illud ne
numero quidem in vitiis huius
scriptoris, quod versum longum
effluere sibi passus est sine sensu,

*Ac si nonnullis visum est, magnam
esse senilis*

Aetatis

Est illud quidem flagitium vix
ferendum; sed eiusmodi tamen,
quod optimo cuique impruden-
tia potest obrepere: vt nos in ipso
Cicerone, qui tam diligenter ab
eo errore nos absterret, tamen de-
prehēdimus similia quædam quæ
loco & tempore suo monebi-
mus. Hic autem in illis peccatis
obiurgari & potest & debet, quæ
illi cū vnico illo Latinæ elegantiae
parente cōmunia esse nō possunt.
De repetitione fabularū, historia-

G ij

rû versuum, sententiarum deinde
 agit Sigonius. quod Ciceroni esse
 domesticum ait; neque ego infi-
 cior. sed quæro tamen ex te, Si-
 goni, ita ne soleat totum aliquê
 librum pæne ad verbû exscribe-
 re, & in alterum transferre? id si
 negabis, & negare res coget, por-
 ro vrgeo, & te rogo, ecquæ pagel-
 la sit; pagellam dico? ecquæ com-
 prehensio sit, quæ quidem ad di-
 sputationem spectet, in Tuscula-
 na prima, quam non huc inferse-
 rit imitator? Hoc tu ob similitu-
 dinem rei factum arbitraris: ego
 ob scriptoris infantiam. Nam
 quod per deos immortales faci-
 nus est, singularem in omni ge-
 nere doctrinarum, sed in primis
 in dicendo diuinum, vel potius
 deum quendam M. Tullium ex-
 istimare ita a verbis inopem fuis-

se, ut res easdem iisdem prope syllabis efferret? & id potissimum hoc in libro faceret, ubi maximum flumen eloquentiæ res ipsa requirebat, & præ quo istæ ipsæ Tusculani disputationes ludicræ remissiones videri iure optimo possint? De immortalitate animorum, in eadem Tusculana, in Catone Maiore, in sexto de republica, alibi sæpius dissertavit. nonne videmus, nisi cæci sumus, quam eandem rem variarit, quam semper tamen admirabiliter animos nostros capiat, & fastidium omne vbertate vnicæ eloquentiæ discutiat, atque dispellat? Satisne videbitur fecisse, si ordinem modo immutarit tractationis? nonne multa præterea alia requiruntur, ut credamus excipere nos vocem tanti oratoris. nā quod imitatorē

G iij

paucis exemplis etiam superiorem esse, vult ostendere; id superius satis, ut mea sententia est, confutauimus. Etiam illa inanis obiectio fuerat, de versibus iteratis, & a Sigonio recte illusa. altera paullo acrior, immutationem satis ineptam factam illius,

Priamo vi vitam euitari.

Quod ego tamen inscitia factum non puto, sed ut mox boni critici ad nouum cadauer concurrent, & id non modo cariosum & antiquum, sed scholis etiam tritum & glossematis magistellorum oblitum, misero Ciceroni vel periurio vindicarent. Neque enim ea simplicitate prudentissimum hominem C. Sigonium esse iudico, ut serio affirmare credam, quod affirmat tamen, a Cicerone ipso ita hic scriptum,

Priamo vi vitam auferri.

Quid enim? tam inelegantes aures in poematis indicandis habebat noster Cicero, vt tam sonorum carmen tam leuiter deformeret, & non vel a versus dimensione admoneretur, vel ab vnica istorum cascorum delicie in vocum allusione, quæ est venustissima in *vitam euitari*? fieri non potest. Alibi etiam fecisse idem affirmat M. Tullium; & ita quidem, vt loci de vitio esse suspecti non possint: secundo de Finibus laudari. *Quamobrem turpe putandum est, non dico dolere (nam id quidem est interdum necesse) sed saxum illud Lemnium clamore Philoctetæo fenestare,*

Quod eiulatu, questu, gemitu, fremitibus

Resonando multum flebiles voces

G iiij

refert.

At idem in Tusculana secunda sic
adferri. *At ille certe non fortis, qui
iacet in lecto humido,*

Qui eiulatu, questu, gemitu, fremitibus &c.

Refert prouocabulum, inquit Sigonius, in de Finibus ad Saxum; in Tusculana, ad Philocteram ipsum: ignoscat mihi vir doctissimus, non recte. Vtroque enim loco de antri, in quo cubabat Philoctera, resonante echo loquitur. at hoc antrum vocat in Tusculana, poetæ veteris verbis, lectum humidum; (Sophocles, e quo ea tragœdia tralata est, habet *κρίτην πετρίαν*) in de Finibus suo, saxum. illic ergo retinet; hic mutat genus prouocabuli. utrobique puto fragmentum incipere inde,
-eiulatu, questu, gemitu, fremitibus.

De altero versu respondere, nihil negotij est: quem ipse Cicero auctor est sane luculentus a se scriptum, vt habent constanter libri veteres,

Cedant arma togæ, concedat laurea laudi.

quod alij etiam monuerunt; sed nos aliquando, si deus fauerit, plane & aperte probabimus. Non quiescit in hoc loco Sigonius; sed ad sententiarum, quas e Cicero mutuat, videtur cōsolator, confirmationem se accingit. id quoque via duplici. Nam & solere bonos scriptores sententias suas sæpe inculcare admonet, exemplo M. Tullij ipsius, & aliquot Græcorum; & multa hic ita similia esse aliis locis, vt pulcritudine & magnificentia antecedant. Primum neque de Homero exem-

plum conuenit, neque de Demosthene. ad verbum enim locos integros iterarunt sæpe, & multis suorum scriptorum partibus inferuerunt. fortasse quia id Græcis hominibus garrulitatis etiã plus quã sat sit amantibus suaue ac iucundũ videbatur. At istud & Virgilius & Cicero noster lōge abs se spreuerunt. nam sententias retinuerunt, cum opus ita esset; verba variarunt: cuius rei testem laudo ipsum Sigonum. At hic consolator quot loca non adumbravit aliũ de sed exscribit? tum quoties id fecit non sententiæ caus̃sa, sed ob inopiam verborum? Certe enim quæ Cicero dixerat proprie & eleganter, hic violente & duriter alio deterfit. cuius rei in promptu plurima exempla, sed nos vno & altero contenti eri-

mus. Dicit Cicero paradoxo quinto. *An ille mihi liber videatur, cui mulier imperat, cui leges imponit, præscribit, iubet, vetat, quot videtur? qui nihil imperanti negare potest, nihil recusare audet? poscit, dandum est; vocat, veniendum; eijcit abeundum; minatur extimescendum. Ego vero istum non modo servum, sed nequissimum servum etiamsi in amplissima familia natus sit, appellandum puto. Transtulit hoc ad dolorem, frigidiuscule, & tamen affectionem occultare non potuit consolator. *An ego illum iudicare liberum possim, cui dolor imperat? quem repentinus casus perturbat, impellit, euertit? qui nihil præ doloris magnitudine cogitare, nihil meditari queat: qui nihil in se ipso; in temporibus, atque in fortuna, quæ stabilitatis nihil habeat, sua ponat omnia. Ego vero istam non**

modo seruitutem, sed pene captiuitatem, & quidem miserrimam censuerim. Captiuitatem si dixit notione communi, non miserior est seruitute; sin pro ergastulo, in quo serui vincti opus faciant, latine satis loquutus non videtur. Minus etiam apte deflexit hoc, Officiorum primo quod legimus. *Panætius quidem Africanum auditorum & familiarem suum solitum ait dicere, sicut equos propter crebras contentiones praeliorum ferocitate exultantes, domitoribus tradere soleant, ut his facilioribus possint uti; sic homines secundis rebus effrenatos sibiq. praesidentes tamquam in gyrum rationis & doctrinae duci oportere, ut perspicerent rerum humanarum imbecillitatem varietatemque doctrinae. Hic, ita. Itaque saepe non opinatis morbis, perturbationibus, angoribus ve-*

xantur. mortis vero, de qua potissi-
 mum cogitare debuerant, ita non re-
 miniscuntur, ut ad se minimum illam
 pertinere, nec sua quidquam interesse
 existiment. qui, ut Panætius Africa-
 num dicere solitum tradit, ferociores
 equos domitoribus tradendos esse, ut
 paullatim parere, seq. mitiores ac mol-
 liores præbere incipiant; sic ipsi in gy-
 rum rationis ac patientiæ reducendi
 sunt, ne, si mors imprudentes oppresse-
 rit, perterreantur, planeq. concidant.
 Quasi vero equi feroces perterri-
 ti concidant, & non potius fræ-
 num mordeant: quo Cicero re-
 spexit; hic suo more, ad supplen-
 dam comprehensionem, aliud a
 sententia abhorrens inculcauit.
 Verum pergit idem noster phi-
 losophus cōtinenter eodem loco.
Sed nescio quomodo voluptate luxuq.

*delenita hominum consuetudo de recta
 maiorum via deflexit, eoq. sensim de-
 lata est, ut nihil minus quam verum
 agnoscat, nec cum aliquid agitur, re-
 ctum id nec ne sit, magnopere cogitet.
 qua nulla maior pestis ac perniciēs hu-
 manis rebus valde iam labefactatis po-
 tuit afferri. Quæ omnia mihi vi-
 dentur perquam ieiune huc ac-
 commodata ex tertio de Officiis,
 ubi utilis & honesti separatio de-
 ploratur. In quò, inquit, verbo la-
 psa consuetudo deflexit de via, & sen-
 sim eo deducta est, ut honestatem ab
 utilitate secerneret, & constitueret ho-
 nestum aliquod quod utile non esset, &
 utile, quod non honestum. qua nulla
 perniciēs maior hominum vitæ potuit
 afferri. Quis non videt cui rei su-
 stinendæ istud intercolumnium
 insertum sit, valde iam labefactatis?
 Sed hæc talia confectantem ipsa*

multitudo prius defatigarit, quā exempla defecerint. nihil enim totus hic liber habet, id quod sæpe iam dico, præter Ciceronianum centonem, pauculis exceptis; quæ aut abs se domo attulit, aut ab aliis ad hanc vestem perpoliendam corrogavit. Quod si instabit acrius Sigonius, Cicero- nem sæpe in eadē incurrere, quæram in vnone aliquo libro toties, vt propemodum nihil illi peculiare sit; deinde, an verbis prope iisdem; tum, an ita illi angusta verborum suppellex sit, vt etiam in re longe diuersa eodem tamen & sententiarum filo vtatur, & vocum, & si aliquando, num in tot scriptis opus aliquod exstet, in quo toties idem dicat, repetat, inculcet, insistens ipsis etiam litteris; credo, vt meminerimus re-

nacius. Ad alterum ab eo, quo as-
 feuerat pluribus luminibus elu-
 cere in consolatione sententias,
 quam alibi. iam hoc quis nescit,
 imitatore[m] semper ut illustriora
 dicat studere, & ea de causa sæpe
 minus ornata deligere, quæ cin-
 cinnis inurere, sit procliuius. Ita-
 que aut pluribus verbis quædam
 efferri, aut aliquando, ut nobis
 videtur, significantioribus, quid
 est cur miremur? quod tamen
 non sæpe accidere, iudicare pos-
 sumus ex iis, quæ supra attuli-
 mus: quibus similia alia adferri
 facile possent, idemq[ue] ostendi in
 iis ipsis, quæ Sigonius recenset;
 nisi nos ad metam huius tam in-
 grati & fastidiosi negotij prope-
 raremus. Eò de ceteris verbum
 non addemus: sunt enim in su-
 perioribus pleraque attestata. Sed
 quod

quod e Seneca & Petrarcha duo
 hic quoque obseruat fragmen-
 ta Sigonius, in mentem mihi ve-
 nit mirari, quonam illi modo
 minima maxima huius artificis
 tam nota & peruestigata esse po-
 tuerint omnia. nisi fortassis fa-
 miliaritas inter eos, & necessitu-
 do est mutua: quod interdum
 subuereri cogor; suspicari non
 audeo. Et tamen vnus fragmen-
 ti sententiam in Cicerone alicubi
 nos legere scio: vnde haud du-
 bio Seneca depromsit. & cetero-
 qui nihil mirum est, hunc, omnia
 cum conquireret, & excogitaret
 ad nos decipiendos, vnum ali-
 quem locum sublegisse, & ad
 suum commodum detorsisse ex
 eo scriptore, quem ad rei tam
 grauis pertractationem in primis
 habere ad manũ, & in sinu, quod

H

aiunt, debuit. alterum Petrarchæ existimarem ex hoc libro desumptum, nisi apud hunc nostrum, Ciceronem dico, etiam alibi scirem reperiri *obduruisse & occalluisse*; neque id vno in loco. De elocutione sparsim attigi, &, ut opinor, ostendi, rei propositæ non semper aptissime conuenire. & sane cuius nō imperito promptum est, ex styli inæqualitate, & omnium exornationum tumore fucum & fallaciam odorari. cum præsertim illa Romanæ linguæ propria & pura simplicitas tot hic locis inquinetur: ut cum *animorum festinationem* dicit, pro mobilitate & vigore; cum *in dolore inexorabilem*, pro obstinato; cum, *aduersus inuistitiam esse magnam inuidiam*; cum, *tyrannum extinctum misereri & dolere*; cum huiusmodi plurima.

Quod si hæc talia nusquam intercurrerent, & omnibus verborum sententiarumq. floribus liber refertus esset; tamen imitationis tam evidens & manifesta significatio nos admonere debebat, vt timidijs assentiremus ignobili librario, & ei homini, qui cum tantum bonum vtilitati publicæ elargiretur, ne id quidem scire nos voluit, vbi hæc vis bonæ rei reperta sit, & qua ratione aut auorum patrumq. nostrorum curiosissimam diligentiam fecerit, aut ad nostram vsque ætatem tam occulte perdurarit. Quid nunc tot flagitijs verborum, tot ineptiis sententiarum faciemus? quid vel illis duobus, quæ sunt manifestissima, de *homine* & *animali*? cum præsertim tam studiose nos celet editor libri fontem

H ij

ipsum, ut metuere videatur ne eo
 perspecto de puritate & salubri-
 tate huius aquulæ dubitaturi si-
 mus. an eo labemur; quod alte-
 rû ponit Sigonius in initio Ora-
 tionum, sed postea tota in dispu-
 tatione omittit; esse præstantissi-
 mi cuiusdam auctoris, & supra
 sæculi nostri mediocritatem diui-
 ni? Equidem facile patior ita pu-
 tari, si res ipsa patitur: cuius de-
 nique attribui feram, modo ne
 Ciceroni hæreant ex labes, quas
 huic vel imprudentia adhæsisse,
 vel inscientia videmus. Illud qui-
 dem affirmare non dubitabo, no-
 stræ ætatis esse inuentum, non
 antiquitatis monumentum. cui
 enim obscurum est, ipsius Sigo-
 nij adiutum eum iam diu publi-
 cata opera (etsi ille hanc laudem
 pro modestia sua non agnoscit)

in fragmentis eruendis, collocandis; in historiis colligendis; in libello generatim ordinando atque disponendo. Quod si ita accurate C. Sigonius omnia omnibus vestigiis persequi & indagare potuit, ut nihil fuerit in M. Tullij tanto opere aliud insigne, quam id quod ille coniectura apprehendit, & retraxit; nihil tam acuto homine diuinius umquam fuit: sin fatendum est, multa eum fugere potuisse, vel potius necessario fugisse, in tam paucis reliquiis maximi tantarum & talium rerum naufragij; clarum est & perspicuum, hunc quæ alij indicarint, aut recollegerint, sustulisse, & pro suis facultatibus refecisse; quæ illi recipere non potuerint, pro derelictis habuisse. Mitto, quod in locis M. Tullij effin-

H iij

gendis correctorum recentium
 sequitur auctoritatem, non li-
 brorum antiquorum. Mitto alia,
 quæ hic dici multa possent. abs te
 tantum magnopere contendo,
 clarissime Del. beni, vt, quoniam
 a me sententiæ meæ rationem om-
 nem impetrasti, facias id, quod
 te facturum recepisti, & a Carolo
 Sigonio, pro vestra necessitudi-
 ne, hoc contendas, vt vrgeat il-
 lum suum Cōsolationis promul-
 gatorem, vt rei tam nouæ, &, vt
 ipsi videtur, tam in omnes utilis,
 caput & originem occultare diu-
 tius ne velit: vt denique ipsum
 illum venerandæ vetustatis codi-
 cem, e quo hic thesaurus in o-
 mnem Europam distributus est,
 e latebris promat, & diligentius
 accuratiusque ab eo viro, qui id
 optime facere potest, tractari pa-

tiatur. Sic enim fiet, vt multorum nauorum culpæ a tam præstante auctore deriuentur in negligentiam librariorum: quod fieri posse innuit quodam loco etiam Sigonius. Sin eas membranas nemo vidit, nemo visurus est; & ille, quisquis est, princeps huius fabulæ sibi credi, abs se & hæc auctoritatē capere, & alia expectari postulabit: monitis hominem necessarium: & probissimū virum, eam tergiuersationē doli mali expertem esse non posse: qui si summi ingenij aciem intenderit acrius paullo; sat scio, cuius potius tribuet hoc opus, etsi elaboratum cum cura, quam M. Ciceroni. De quo tamen vtut futurum sit, non laboro: tu, Delbeni, vt æqui boniq. facias ea, quæ subseciuis horis aliquot die-

H iiij

rum tui obsequendi studio pæne
 inuitus annotaui, etiam atque et-
 iam te rogo. quæ si nihil aliud
 profecerint, at hoc certe tibi pro-
 babunt, non me temere & sine
 causa huius commentarij fidem
 suspectam, & auctorem incertum
 habuisse; etiam iis, qui vel errore
 nos implicari cum eiusmodi
 rerum feriarum cōgerie pulcrum
 censebant, sentētia mea restitisse.
 Violari enim antiquitatis maie-
 statem, latini sermonis sincerita-
 tem, optimarum artium dignita-
 tem arbitrabar, & etiam nunc ar-
 bitror; si huiusmodi hominum
 audaciæ aut indulgentiam no-
 stram præstemus, aut credulitatē
 commodemus. nam de epistolis
 ad Atticum, aut de Oratore li-
 bris, quid simile? aut quid in illis,
 quod non testificetur nobis, &

pæne clamet præstantissimum & singularem auctorem suum? quid hic contra magnum aut præclarum, quod non ex alterius alicuius Ciceroniani scripti fonte defluerit? Ita quæ te oro, Del-beni, ut aut plura & maiora ipse tu his nostris adicias, pro summa doctrina tua, si idem mecum senties; aut, si dissenties, quod te facturum non esse certo scio, ad ea quæ male monui, differas; aut certe, hanc tridui cessationem magis meam, quam scriptionem Vulcano mandes. Præter te quidem hominē neminem respiciebam; cum hæc chartis tam subito, quā tu scire potes, & vnus omnium optime testari, illinerem. quod si alij fuerint, qui in hæc nostra incidentes, longe vberius in re tam copiosa omnia potuisse exagge-

rari, & alia plurima exagitari existimabūt, eos hoc scire volo, non mihi facultatem defuisse hæc persequendi atque dilatandi, sed voluntatem in re leui & ludicra cōmorandi; neque studio contēdisse ad laudem, sed amicum obsequio demereri voluisse. quod si sum adsequutus, operæ me pretium sat magnum fecisse, vtut alia defecerint, semper arbitror.

DE EADEM CON-
SOLATIONE,

EPIGRAMMATA.

Ad M. Tullium Ciceronem. I.

*Si qua tibi rerum manet & nunc cura tuarum
Ad fortunatas Marce diserte domus,
Refricuit veterem noua Consolatio luctum,
Ac de se luctus addidit una duos;
Et perijisse tuis longe dignissima chartis,
Et te indigna tuo nomine scripta legi.
Nos etiam, sacro quos nectare pascis, habemus
Mærendi causas inde vel inde nouas.
Sic cumulans positas prope Consolatio curas,
Nos non alloquitur, Marce; tibi, obloquitur.*

In nouam Consolationem. II.

*Vt felicibus otiosus umbris
Accepit Cicero repertum, ut aiunt,
Nuper alloquium sui doloris
Gustauit tria quattuorue verba;
Et, misso gemitu dolentiore,
Consolatio, non mei doloris
Delectatio, dixit, & leuamen;
Sed tristis cumulus molestia, sed*

*Agritudinis egritudo prisca,
 Mæsta & mæstior orbitare luctus,
 Vnde, impura, malum pedem attulisti,
 Redi, pessima; nec sacros profana
 Secessus mihi: quem, licet beatum,
 Si solaberis allocutione,
 Iam pesti dabis elocutione,*

In eandem, ex Catullo παρ᾽ ὁμοῦν. I II.

*Consolatio, nec venusta gestu,
 Nec cultu optima, nec beata fructu
 Nec cato nimis aut sagace corde;
 Nec docta satis aut dicace lingua,
 Oratoris opus laboriosi.
 Ten' plebs credula garrit esse bellam?
 Tecum Tullia vena comparatur?
 O seclum in subsidum atque ineruditum!*

Ad eruditissimum virum, CAROLVM
 SIGONIVM. IV.

*Læserat os Helena rabide qui verbere lingua,
 Orbavit Nemesis lucis honore virum;
 Qui simul in veras vertit conuicia laudes,
 Læta redonauit visu oculisque dea.
 At tibi, SIGONI sacer Hesperij orbis ocellæ,
 Ira nihil quidquam Tullia misce ferat:
 Aurea quantumvis plumbo committere dicta,
 Et furem ante ipsi ferre potes domino.
 Ne tamen offensi desit tibi copia Marci,
 Non verum vero carmine verte stylum.*

*Vt qui voce tua doluit se ferre secundas,
Ferre verus per te gaudeat ille decus.*

AD PETRUM DEL-BENIVM,
virum clarissimum. V.

*Vni scripta tibi, DEL-BENI, & credita soli
Doctorum subigis mittere in ora virum.
Et sequor, ille tunc quo me descendere cumque
Cogit blandicijs imperiosus amor.
Sed properata nimis tamen excusare memento.
Non opus ingenij, munus amoris habes.
Quod mihi SIGONI si, te spondente, voluntas
Audaci facilem candida det veniam,
Non, si qua ludi de vepre nitedula repat,
Arrosura opico dente dapem scholicam,
Sit chartis timuisse meis. doctis que bonis que
Dum placeam, vulgi vapulet inuidia.*

IANI GVLIELMII
GERMANI

Errata operarum, quæ per absentiam Au-
ctoris irrepperunt, sic corriges.

Pag. 6. vers. 13. *Quod mihi cum nouum.* rescribe,
Quod cum mihi nouum. pag. 103. vers. 1. *vitam auf-*
ferri. scribe, *auferri.* ead. vers. 3. *in poëmatibus indi-*
candis. lege, *iudicandis.* pag. 106. vers. 13. *ipsum Si-*
gonum. leg. *Sigonium.* ead. vers. 20 *alio deterfit.* leg.
deterfit, pag. 107. vers. 4. *quot videtur.* scrib. *quod*
videtur. vers. 14. *consolatator.* scrib. *consolator.*

Summa Priuilegij.

Regiae Majestatis Priuilegio cautum est,
ne quis alius quam Ægidius Beysius Ty-
pographus Iuratus, *Iani Gulielmij*, aduersus C.
Sigonium, assertionem: Non esse aut M. Tullij, aut satis
gnam M. Tullio, eam qua illius nomine venditetur
Consolationem. &c. ante annos decem a die im-
pressionis absolutæ in suis regionibus imprimat,
alibiue impressam importet, aut venalẽ
habeat, pœna confiscationis librorum & alia
illi, qui aduersus ea fecerit, indicta: vt latius
in diplomate continetur, Dato Patissis 20.
die Iunij, 1584. Et de Regij Consilij senten-
tia signato,

LE COINTE.

Justus Lipsius

Handwritten text in a cursive script, likely a list or inventory, written on aged, stained paper. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side.

ALVENSLEBEN

Bc

469

2

IANI GVLIELMI
ADVERSVS
C. SIGONIVM
ASSERTIO;

*Non esse aut M.Tully, aut satis dignam M.Tullio,
eam quæ illius nomine venditetur
Consolationem.*

A D V.
D
M. Tullij no
a

L
Apud Ægin
albi

cl
CVM PR

